

Møte for lukkede dører, Stortinget 14. februar 1922

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 14. februar 1922 kl. 17.25.

Præsident: Otto B. Halvorsen.

Dagsorden:

Fortsat behandling av

Sak nr. 1

Tilraading fraa næringsnemndi Nr. 1 um fullmakt til aa taka raadgjerdar til stønad for torskefisket (innst. S. Nr. 17).

Præsidenten: Stortinget er sat for lukkede døre. Præsidenten foreslaar, at regjeringens medlemmer og de i § 53 nævnte funktionærer faar adgang til møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten gir ordet til hr. utenriksminister Ræstad.

Utenriksminister Ræstad: Mange i denne sal og utenfor synes at vente, at jeg skal løfte en flig av det dække, som skjuler fremtiden. Jeg skulde meget ønske, at jeg kunde staa frem her idag og si, at der var utsikt til, at traktatforhandlingerne med vinlandene vil gaa i orden, for det er, som enhver vil vite, i en utenriksministers mund ensbetydende med at der under forhandlingerne allerede er opnaadd enighet, ialfald i hovedsaken, og at det som gjenstaar er rene detaljsspørsmål eller formsspørsmål. Jeg kan desværre, som dokumenterne vil ha vist, ennå ikke avgi nogen saadan erklæring. Og jeg har ikke mere gæve til at se inn i fremtiden enn de herrer som sitter her, og fremfor alt mindre magt til at bestemme fremtiden for os i den sak, det gjælder, enn denne forsamling selv.

Jeg vil straks si min mening, og det er, at det ikke bare for mig som utenriksminister, men ogsaa for folkets repræsentanter er andre spørsmål, som paa set og vis kommer foran dette om utsikterne, saa meget det kan tyngge noen hver av os. Jeg vil stille disse spørsmål, og svare paa dem, saa godt jeg kan efter beste skjønn og overbevisning.

For det første: Er det standpunkt vi har inntatt og fastholdt under forhandlingerne med vinlandene, jeg sier ikke ut fra en hjemlig bedømmelse, men internasjonalt - er dette standpunkt rimelig, eller er det ikke rimelig? Vi kunde ha innført totalforbud, vi kunde ha skrevet ferdig vore love og reglementer uten at gaa til utlandet først, vi kunde ha latt være at tilby vederlag paa andre omraader for innskrenkningene i utførselen av brennevin og vin. Amerikas forenede stater har gjort alt dette, og ikke en spansk eller portugisisk røst har hævet sig for at si at denne fremgangsmaate er urimelig eller en uvenlig handling efter international bedømmelse. Vi har et

meget avdæmpet forbud. Vi sendte forhandlere ut saa at vinlandene kunde faa anledning til at gjøre sine synsmaater gjældende, før vi vedtok vore love. Vi ga dem enhver anledning til at øve sin indflydelse saaledes at lovteksterne kunde forenes med kommende traktater. Vi har under forhandlingerne tilbudt dem vederlag i toldnedslag, som vi ensidig gaar med paa, og i andre former. Og dog er denne sociale lovgivning som det her gjelder ikke rettet mot noget fremmed land i særdeleshet. Den rammer ikke utlandet mere enn den rammer hjemlige interesser. Nei, det standpunkt vi inntar overfor vinlandene er ikke alene et rimelig standpunkt. Det er paa forhaand præget av bevidstheden om, at vi, et litet og svakt land, maa fare varlig frem og lirke der hvor en sterkere nation gjør det samme og mere til uten at spørre.

Saa kommer det neste spørsmål, og det er ikke mindre viktig. Det er: Kan vi overhodet nu, efter hvad der er passert, opgi dette rimelige standpunkt av frygt for de økonomiske følger, som det kanskje vil ha at holde fast ved det? Man sier, at det vil bety ruin og katastrofe for vore fiskerier og vor skibsfart, om vi opretholder vort standpunkt. Jeg skal ikke strides med de herrer, som mistviler saa om vore næringsveies evne til at taale en toldkrig med de land, det her gjelder, skjønt jeg kan ikke andet end si, at saa vidt jeg kan se, vil det være vanskelig at nævne eksempler paa, at en toldkrig, som ikke understøttes av politiske magtmidler, har en saa dræpende virkning, som det her forutsættes. Der er jo den svakhet ved enhver toldkrig, at dens virkninger, naar det første chock er overstaat, blir mindre og mindre følelige, efterhvert som den internationale handels tilpasningsevne faar tid til at virke. Jeg kan ikke hjelpe for, at jeg tror, at eksportører og redere kanskje vilde set litt lysere paa mulighetene for at kjæmpe sig gjennem en toldkrig, dersom det hadde gjældt at fremme en sak, som var deres egen, og ikke en sak, som de staar fiendtlig og kjølig overfor. Det er menneskelig. Menneskelig er det ogsaa under slike omstændigheter, at vort næringslivs repræsentanter kommer til at se bare den ene side av billedet, bare den ene del av problemet. Et folk er, som et individ, undertiden stillet overfor den haarde nødvendighet, at det maa indrette sin handlemaate ikke paa at vinde det største av flere goder, men paa at vælge det mindste av flere onder. Det er ofte fremhævet, hvad for økonomiske prøvelser, vi kan ha ivente, om vi fastholder standpunktet. Det paaligger alle nordmænd ogsaa og like omsorgsfuldt at overveie, hvad det er for onder, som venter os, om vi opgir standpunktet. Jeg tror, de fleste av os vil være enige om, at de onder, som venter os i sidste tilfælde, tiltrods for alt er de største, og at de er mere end vi som nation har raad til at bære. Indad - ny strid, og bitrere end før. Nederlag for en sak, som folkets store masse nu engang henger ved, og som er knæsat i valg og ved folkeavstemning og igjen i valg. Og hvorledes vilde nederlaget være kommet? Ikke i regulær styrkeprøve her indenlands, ikke som den nødvendighet, det vilde ha været, om alle landsmænd hadde staat endrægtig sammen for at bære trykket utenfra, men til syvende og sidst ikke hadde magtet det. De slagnes

bitterhet vilde vende sig mot dem, som har optraadt saaledes, at utlandet kunde ta dem til indtægt for en uforsonlig holdning - dem som har skrevet og talt om vor nød og litenhet, dem som først har forhandlet paa grundlag av forbudet, og senere ikke har hat ord sterke nok for at fordømme det, - dem, som har ilet med at slaa fast, at nu er forbudet forraadt av sine egne, nu har utlandet faat ret. Repræsentanten hr. Rye Holmboe talte sandhet forleden dag, da han sa, at de prester og ordførere, som hadde klaget Nord-Norges nød for alverden, hadde skadet landsdelen uten at tænke over det. Men er det saa, at en landsdel mister kredit hos sine banker, naar den utskrikes som nødlidende, saa er det ogsaa vist og sandt, at et land mister den styrke det skulde ha likeoverfor andre lande, naar betrodde mænd sætter sin ære i pant paa, at landet ikke har motstandskraft at stille bak sine forhandlinger. Selv om forbudet var død og begravet for al fremtid, saa vilde kløften i folket være gravet endnu dypere hos os ved det, som var hændt. Den er dyp nok paa forhaand. Forbudet er et massernes krav, om det er nogens krav, og det er bare ett utslag, av mange, av massernes selvopholdelsesdrift og selvhævdelsestrang. Og her gjælder det, at drives kravene voldsomt og uventet tilbake paa ett punkt, saa vender de med en naturlovs magt mere brutalt tilbake paa andre punkter. Den sociale fred sikres ikke ved andre midler, hvis man ikke hver paa sin plads lojalt hjælper til med at realisere de etiske krav, som masserne har næret og folkets flertal har samlet sig om.

Og saa utad. Vi maa ikke trøste os med, at dette er som en almindelig forretning - vi gjør op et økonomisk regnestykke og dermed punktum. Skal der overhodet trækkes sammenligning, maa det være med det tilfælde, at en handelsmand under tvang slutter en ugunstig forretning. Jeg formoder, at hans kredit vil lide under det. Blir vi som nation tvunget til at opgi et standpunkt, som er rimelig i sig selv, saa kan det paa samme maate ikke ske, uten at vor kredit i ordets videre betydning som nation svækkes og lider.

Vi maa huske paa, hvad der er gaat forud for at denne regjering traadte til. Folkeavstemning har været holdt - en høitidelig akt, om nogen. Stortinget har fattet en praktisk talt enstemmig beslutning om mandatet. Der har været utsendt forhandlere, som overfor andre nationer har paaberopt sig denne folkets beslutning og denne Stortingets beslutning. Det heter nu saa mangt baade om folkeavstemningen og om stortingsbeslutningen. Men det hjælper saa litet i denne forbindelse. Det er sjelden, at folkeavstemning brukes som indledning til internationale forhandlinger, det er næsten likesaa sjelden, at nationalforsamlinger træffer beslutning om forhandlernes mandat. Slike ting kan bare være paa sin plads i et øieblik, da nationen som indledning til vigtige forhandlinger vil markere sin faste og vel overveiede vilje. Det er ogsaa i det lys disse begivenheter staar for verdens øine. Med folkeavstemning og stortingsbeslutning bak sig er det for sent at føle sig for, at rekognoscere muligheten av at opta forhandlinger paa et eller andet grundlag. Det maatte været gjort paa forhaand. Men er forhandlinger indledet paa

den maate, saa kan det grundlag de er indledet paa ikke opgives hverken i første eller anden omgang uten uberegnelig skade for Norges navn. For det er ikke bare en regjering som gaar, det er et litet folks yderste virkemidler i international politik, som blir beskaaret for fremtiden. Det kan hände senere ogsaa i vort folks liv, det kan hände under høire styre, det kan hände under hvilket som helst styre, at regjeringen vil søke den styrke i international forhandling, som efter alle nationers opfatning ligger i en folkeavstemning eller en stortingsbeslutning. Med hvad værdi, hvad vegt vil der ligge paa slike ting i fremtiden, naar de nu saa let kan bortforklares, naar det nu saa let kan sies, at det var ikke saa bokstavelig ment, det var ikke paa nogen maate det sidste ord i saken, det var bare, forat vi skulde faa prøve os frem? Har et folk i international politik sat dette apparat i bevegelse, saa kan det ikke skyve det tilside igjen, utan at det blir mere eller mindre ubrukkelig for fremtiden. Her gjelder det, om nogensteds, at det, som folket har bundet, kan bare folket løse igjen.

Der tales undertiden, som om regjeringen bare hadde at ofre litt personlig stædighet og forfængelighet for at redde vore truede næringer. Men selv den mest uforsonlige forbudsmotstander vil tilslut komme til et punkt, hvor han sier: Nei, saapas selvbestemmelsesret maa et folk ha, dette gaar for vidt. Forskjellen er, hvor vi sætter grænsen. Jeg vet ikke, hvor høire sætter sin; men jeg vet, hvad det er for en linje, som efter mit skjøn maa holdes, saa længe vore kræfter rækker. Det er den, som er trukket op ved folkeavstemningen og ved Stortingets praktisk talt enstemmige beslutninger av 20de juli 1920 og 19de april 1921.

Jeg kan med hensyn til forhandlingernes stilling i enkeltheterne ikke gjøre stort andet end at henvise til opplysningerne i de hemmelige dokumenter. Det viser tilfulde, at forhandlingerne er vanskelige. Men det kan kanskje være nyttig at si et par ord for at karakterisere disse vanskeligheter. De ligger ikke saa meget i det, at vinlandene blankt avviser vor ret til selvbestemmelse paa alkohollovgivningens omraade. De gjør ikke det. Mange hensyn forbyder dem at gi uttrykk for et saa yderliggaaende standpunkt. Vanskelighetene bestaar meget mere i, at hvert av disse lande baade søker at opnaa mest mulig for sig selv indenfor vor alkoholordning og desuten med den yderste skinsyke vogter paa, at ikke noget av de andre lande opnaar bedre betingelser hos os. Vinlandene er indbyrdes konkurrenter alle dage, og konkurransen er saa meget bitrere nu, som vineksporten for tiden gjennomgaar en verdenskrise, en krise mere alvorlig end den, f.eks., som vor fiskeeksport har at møte. Ovenpaa alt kommer da det, at de for øieblikket er i indbyrdes toldkrig, disse lande, Frankrike og Italien med Spanien. Det sier sig selv, at de under slike omstændigheter passer dobbelt paa, at ikke konkurrenten opnaar bedre betingelser hos os, end de selv gjør. Det tilspidser sig da igjen paa følgende maate: Vort forbud sætter som bekjendt brøndevin og hetvin i samme klasse. Vi sier og hævder, at vi behandler alle likt, naar vi fra hver av dem tar det kvantum,

som behøves, enten det er brøndevin eller hetvin. Men de lande, som er særlig interessert i hetvin, gjør gjældende, at den ikke kan stilles i samme klasse som brøndevin. Vi er blitt nødt til at ta en minimumskontingent av brøndevin og hetvin i vor avtale med Frankrike. Kontingentkravet var forresten allerede tidligere fremsat under forhandlingerne fra spansk og portugisisk side. Spanien og Portugal gjør da nu gjældende, at den kontingent, de faar og som væsentlig bestaar av hetvin, maa bli saa meget større end den franske, fordi alkoholgraden i deres produkter er saa meget mindre end i det franske brøndevin. Jeg henviser for Spaniens vedkommende til dokumentksamlingen bilag 1 nr. 19 og bilag 2 nr. 47, 64 og 83 og for Portugals vedkommende til dokumentksamlingen bilag 2 nr. 61 og 65. Man ser da anderledes paa saken - som rimelig kan være - i Frankrike. Man vilde nok helst fra fransk side ha set, at en anden maalestok blev lagt til grund og jeg henviser til dokumentksamlingen for Spanien bilag 2 nr. 97 og tilføier, at avtalen med Frankrike som bekjendt endnu ikke er godkjendt av de franske kamre.

For Italiens vedkommende foreligger der en uttalelse fra den italienske minister, som er referert i samlingen for Spanien bilag 2 nr. 85 og som viser, at man i Italien følger med, hvor store kontingenter de andre lande faar. Det heter i en indberetning fra vor legation i Rom, som ikke er trykt, av 11 mai 1921, at man fra italiensk side hittil ikke har villet forsøke at gripe ind i saken, men har foretrukket at stille sig avventende for at se, om de 3 traktatlandes aktion ogsaa skulde kunne aapne veien for Italien med sin mestbegunstigelsestraktat. Det er klart, at de vanskeligheter, som saaledes reiser sig av vinlandenes indbyrdes konkurrenceforhold og deres indbyrdes forskjellige og fra vor avvigende opfatning av, hvad lik behandling vil si, ikke er løst i en haandvending og kræver den største taalmodighet og fasthet fra vor side.

Det vil fremgaa av det, jeg har sagt i denne forbindelse, at det ikke er saa, som nogen synes at tro, at vi har en sikker vei til at løse vanskelighetene uten at opgi forbudet i formen og det er at gaa med paa tilstrækkelig store kontingenter til de enkelte lande, som kræver det. Der er liten hjelp og ingen værdighet i at kjøpe sig til fred med én part paa bekostning av indrømmelser, som vi ikke kan forsvare overfor andre, og - som kan trække med sig konsekvenser, som vi ikke overskuer, i vort forhold overfor andre. Det er heller ikke gjort med, at vi utvider omfanget av det, som vi kan ta, ved at indføre en eller anden slags rationering av brøndevin og hetvin. De vanskeligheter, jeg har nævnt, blir bestaaende ogsaa da. Og der er en viss sammenheng, som ikke maa oversees, mellem de bestemmelser og innskränkninger, som gjælder om hetvin paa den ene side, og de bestemmelser, som gjælder om let vin paa den anden side.

Det er efter mit skjøn ingen anden linje, som der er logik i, ingen anden, som kan holdes og forsvares end den, som er git ved Stortingets beslutning av 19 april 1921 og som regjeringen staar fast paa. Regjeringen har i nogen tid samlet sine anstrengelser om at faa en ordning istand med Spanien.

Interimsavtalen med dette land av 1 december 1921 blev sluttet i den uttalte hensigt, at der skulde indtræde en avspænding i forholdet mellem de to lande og at det saaledes skulde bli lettere at komme til et resultat under venskabelige forhandlinger end om den ene repressalieforholdsregel avløste den anden. At opnaa denne hensigt var saa vigtig for os, at vi indenfor en interimsavtales ramme viste vort forsonlige sindelag til det yderste med den følge, at avtalen er blit misforstaat og klandret herhjemme som om den viste fremover til indrømmelser, vi vilde gjøre i den endelige avtale. Den spanske regjering har fundet at burde ta et skridt, som vi under de foreliggende omstændigheter ikke hadde ventet, og har sidste lørdag opsagt skibsfartstraktaten. Jeg beklager, at maatte uttale den opfatning, at dette skridt ikke er egnet til at lette avsluttelsen av en endelig avtale. Det er jo saa, at hvorledes end Spanien oppfatter opsigelsen og vi selv foretrækker at opfatte den, saa vil dette skridt ute i verden bli betragtet som et direkte press for at faa os til at falde tilfode i hetvinsspørsmålet. Stillingen blir da den, at hvilken indrømmelse vi siden gjør likeoverfor Spanien, saa maa vi likeoverfor andre lande, de, som ikke har valgt en saadan fremgangsmaate mot os, kunne si, at dette er vi gaat med paa ikke fordi vi blev presset, men fordi vi vilde ha gjort det allikevel, fordi det stemmer med vore prinsipper, fordi det ikke indeholder noget andet end det, vi av fri vilje gir Dere ogsaa. Det skal ikke meget til for at se, at kredsen av de indrømmelser, vi kan gjøre, under de omstændigheter blir snevrere end den ellers vilde ha været.

Det sidste spanske forslag til endelig avtale var av 14 september 1921 og vi svarte foreløbig den 12te november 1921. Det blev i vort svar sagt, at regjeringen ikke kunde ta nogen definitiv bestemmelse om forslaget, førend det nye Storting var samlet og hadde hat anledning til at uttale sig om linjerne for forbudspolitikken. De hemmelige meddelelser blev tilstillet Stortinget ved kongelig resolution av 3 februar iaar. I mellemtiden hadde vi, som det fremgaar av dokumentksamlingen for Spanien bilag 2 nr. 98 og 100, faat den indberetning fra vor minister i Madrid, at der vistnok var større utsigt til at opnaa enighet, dersom ordningen efter 31 mars ikke fik en vidtløftig traktatform som tidligere forutsat, men en kort, koncis form i likhet med interimsavtalen. Regjeringen har da utarbeidet et forslag, som er blit sendt vor minister i Madrid, som han har uttalt sig om telegrafisk, og som skulde fremlægges, saa snart den nye spanske toldtarif var publicert. Tariffen er nu publicert, og forslaget vil da formentlig enten være fremlagt nu eller blir det i den nærmeste fremtid. Jeg kan i dette øieblik ikke sige, om det er fremlagt. Minimumssatsen for klipfisk i den nye spanske tarif er 32 pesetas pr. 100 kilo. Jeg skal referere forslaget, slik som jeg efter korrespondancen formoder, at det er formet. Det indeholder 7 artikler:

Artikkel 1.

Møte for lukkede dører, Stortinget 14. februar 1922

Den spanske regjering forplikter sig til aa anvende paa de norske varer minimalsatsene i den til enhver tid gjellende spanske tolltariff.

Artikkel 2.

Den norske regjering forplikter sig til aa anvende paa de spanske varer minimalsatsene i den til enhver tid gjellende norske tolltariff.

Artikkel 3.

Klipfisk av norsk oprindelse og tilvirkning skal naar innførselen sker direkte tillands eller tilsjøs kunne innføres til Spanien og tilliggende øer mot erleggelse av en tollavgift av 32 pesetas pr. 100 kilo eller den laveste sats som Spanien maatte tilstaa hvilket som helst tredje land.

Artikkel 4.

Nedenstaaende produkter av spansk oprindelse og tilvirkning skal naar innførselen sker direkte tillands eller tilsjøs kunne innføres til Norge mot erleggelse av følgende tollavgifter:

Appelsiner, friske alle slags	100 kilo	kr.	2,00
citroner, friske	" "	"	2,00
vindruer, friske	" "	"	10,00
meloner	" "	"	2,00
rosiner	" "	"	8,00
fikener	" "	"	5,00
mandler i skal	" "	"	5,00
hasselnøtter	" "	"	5,00
kjøkkensalt, raatt og raffinert	frit		
kork, ubearbeidet	frit		
vin (ikke mousserende) inne-			
hollende inntil 21 grader			
alkohol paa fustasjer	1 liter	"	0,70
paa flasker	" "	"	1,50

eller for alle disse varers vedkommende den laveste sats som Norge maatte tilstaa hvilket som helst tredje land.

Artikkel 5.

Den norske regjering forplikter sig desuten til aa sørge for import og tillate salg og forbruk innen de av den norske lovgivning bestemte grenser av de kvanta spanske brennevine og vine av høiere alkoholstyrke enn 14 grader som er nødvendig for landets behov.

Artikkel 6.

De i foranstaaende artikkel omhandlede innførselskvanta av spanske brennevine og vine av høiere alkoholstyrke enn 14 grader skal ikke være mindre enn 300.000 liter aarlig. I denne kontingent er innbefattet vinsorten Malaga. - Den i nærværende artikkel omhandlede kontingent skal ikke kunne gjenutføres fra Norge i handelsøiemed.

Artikkel 7.

Nærværende avtale trær ikraft 1. april 1922 under forbehold av at den godkjendes av de høie kontraherende parters nasjonalforsamlinger. - De høie kontraherende parter kan til enhver tid opsi nærværende avtale med 3 maaneders varsel.

Dette er det, som for øieblikket foreligger med hensyn til Spanien. Med hensyn til Portugal har jeg ikke noget at tilføie, utover hvad der staar i dokumentetsamlingen. Jeg skal slutte. Vi har været og er villige til at gjøre de indrømmelser overfor vinlandene, som er forenlige med vort standpunkt, vort for verdens aasyn rimelige standpunkt, og som ikke gir noget land noget uberettiget fortrin frem for andre. Jeg har ikke lagt skjul paa vanskelighetene. De er store. Men for mig - og jeg benytter anledningen til at sige det - er vor vei git uten ringeste skygge av tvil. At følge den vil sætte vore egenskaper som folk paa prøve. Men er vi som andre frie folk, arbeider vi rolig videre med den sikre tro, at vi til syvende og sidst skal komme igjennem naaleøiet og vort folk faa øve sin selvbestemmelse i en saa elementær sak som den, det her gjælder.

Hr. Tveiten hadde indtat præsidentpladsen.

Otto. B. Halvorsen: Jeg hadde ikke tænkt, at jeg skulde ta ordet i denne debat; men det svar, som den ærede utenriksminister har git, tvinger mig til det. Det var ikke det svar, som Stortinget ventet nu. Det, som foreligger, er en stor bevilgningssak, som er avhengig av utsigterne for traktatforhandlingerne. Ikke noget er rimeligere, end at Stortingets medlemmer beder om at faa besked, fordi den beskjed, vi hadde faat, en henvisning til de gamle dokumenter, gav os ingen besked om det, vi vil ha greie paa: Hvorledes ligger traktatforhandlingerne an? Hvad er regjeringens egen opfatning? Her møter en utenriksminister op, som siger, at han kan ikke løfte den flik mere end nogen anden av os. Jeg hadde nær sagt: Hvad har vi da en utenriksminister til? Hvad har vi vor legation til? Er der intet passert? Vet de, som holder og har holdt traadene i sin haand, ikke noget mere end nogen av os andre? Kan de ingen besked gi os? Men det var besked, vi ventet at faa, forat vi kunde ta standpunkt. Hvis vi fik den besked, at det ligger saa vanskelig an, at der er ingen vei omkring, fiskerierne maa ha denne støtte, vel saa tok vi den konsekvens. Eller, hvis opplysningerne var av en anden og glædeligere art, kanskje vi ogsaa kunde ta konsekvensen av det. Men isteden faar vi et foredrag, vel omtrent det samme som den ærede utenriksminister har holdt paa sine folkemøter. Nu skal ikke jeg, følge ham; men jeg vil engang for alle, forat man skal forstaa hverandre, faa lov til ganske kort at præcisere, hvad der er den store forskjell mellem utenriksministerens opfatning og min opfatning og det partis, hvis fører jeg er. Det er det, som jeg har sagt her upaataalt fra præsidentstolen, at den maate, hvorpaa man i partipolitikens interesse har villet gjøre folkeavstemningen bindende for vort land, det er

et bedrag ikke alene mot os, som stemte for folkeavstemningen ut fra den forutsætning, som var uttrykkelig uttalt fra alle sider, at den ikke skulde være bindende, men ogsaa et bedrag like overfor vort folk, som har uttalt sig netop ut fra den forutsætning, at folkeavstemningen ikke bandt, at det bare gav sin mening tilkjende, forat de ansvarlige statsmagter, naar de saa hele saken belyst - ogsaa de økonomiske sider av saken, traktaterne - kunde ta den avgjørelse, de fandt forsvarlig for sin samvittighet. Jeg har paavist det her, og de av mine herrer som var med i forrige ting, vil vite det, og de som var med da vi behandlet loven om folkeavstemningen, vil vite det enda bedre, at det fra alle hold, fra regjeringshold, fra komiteen, fra hver eneste talers mund her i tinget blev fremholdt at denne folkeavstemning ikke maatte være bindende. Jeg har dokumentert det - De kan se efter i Stortingstidende - hvorledes hr. Gunnar Knudsen selv sier at hvis der blev tale om økonomiske ofre som ikke var av nogen særlig stor art, saa trodde han, at man vilde ta ofrene. Jeg minner om hvorledes hr. Fjærli - ja, han er jo tilstede og maa bekrefte det - hvorledes han som komiteens ordfører gang paa gang energisk frala sig at folkeavstemningen skulde være bindende, og hvorledes hr. Castberg sa: at den dog bare er et viktig fingerpek for de besluttende myndigheter, hvorledes dette blev fremholdt fra alle sider. Men det som har bragt landet i denne stilling som det nu er, det er det at det var politikk for hr. Gunnar Knudsen aa sikre sig forbudsfolkets stemmer ved at hævde at folkeavstemningen var bindende; den bandt forsamlingen, som vi hører utenriksministeren sier: Hvad folket har bundet, kan alene folket løse. Folkeavstemning var et ukjent begrep hos oss. Vi formet selv folkeavstemningen; vi sa, hvad betydning den skulde ha; den var ene og alene avhengig av vaar egen beslutning, og saa gaar vi med alle sammen, fordi den var sagt ikke aa skulde være bindende. Vi gaar med, og saa efterpaa kommer man og sier, jo, bordet fanger! Det er den vesentligste forskjell, og det er den vi ikke kommer over. Det er den som gjør at vi hevder med fulleste sannhet, og i sterkeste overbevisning at vi følger den folkeavstemning som Stortinget har besluttet, nettop naar vi ser den som bare raadgivende, som bare givende beskjed om hvad vaart folk helst ønsker - selvfølgelig et viktig, et overmaade viktig moment, men dog alene et moment ved siden av mange andre, og særlig ved siden av de økonomiske. Det er i sin bund den store uoverensstemmelse, og det er derfor jeg ikke erkjenner nogen berettigelse av det som den ærede utenriksminister har sagt. Han har villet binde landet paa en maate som ikke har vært statsmakternes mening. Saa gjør han dette, og saa vil han si til oss som følger det som var bestemt, det som var meningen fra først av, at, det er oss som gjør vanskeligheter. Vi skal la oss trekke av gaarde paa den vei som vi mener fører landet i ulykke. Nei, det gjør vi ikke, og det maa de forstaa paa den annen side. Og dette, det vet jo dog alle, ikke alene alle i vaart land, men sandelig, det vet selv de land vi skal kontrahere med, og de vet det bedre kanskje enn mange her i vaart land, og de regner med den

omstendighet. Og derfor lyder det saa - jeg hadde nær sagt hult - naar det gang paa gang reiser sig folk her i Stortinget, og sier: Han utleverer landet, den mann som følger det som Stortinget har bestemt i aand og sannhet, som følger sin overbevisning, som gjør og sier det han mener er til landets gavn. Nei, han utleverer ikke landet. Jeg vil si - og jeg er glad for at jeg kan si det her paa denne maate for lukkede dører, naar vi er unntatt - at jeg mener det er nødvendig at vi skal forstaa hverandre, og at det er det vi ikke kommer over, det at vi - som jeg har sagt - ved et bedrag er ført inn paa denne vei. Og saa vil man trekke oss videre, og man forlanger vaar medvirkning til aa bringe landet dit som vi mener landet ikke bør komme, fordi det ikke fremmer landets vel. Det er vaart syn, og vi krever respekt for vaart syn. Likefullt som jeg alltid har hevdet at jeg respekterer fullt ut den forbudsmann som sier at forbudet, det er veien, det bringer folket opad, den vei maa vi gaa, koste hvad det koste vil, men jeg respekterer ikke den mann for hvem dette bare er politikk.

Nu, det vi har faat høre, det var ikke gledelig. Det er ikke godt aa bli klok paa den ærede utenriksminister. Han er ikke saa gammel i den diplomatiske trade, men det diplomatiske sprog, det synes han mig aa beherske til fullkommenhet. Jeg forstod ham ikke riktig. Jeg er like klok. Jeg forstod nok at vi er i vanskeligheter, at vi ikke er kommet lenger, men hvad forhaapninger han har, det vet jeg lite om. Jeg har forstaatt at han har sin linje, og det er ogsaa noget aa faa vite at han har sin linje, og vil staa og falle med sin linje, og det er ogsaa rett, men nogen hjelp til at klare situationen nu, det har vi ikke faat. Jeg har studert dokumenterne, og jeg vil nu benytte anledningen til at si - og det vil jeg nok ogsaa forbeholde mig at fremkomme med for aapne døre - at jeg mener, at de dokumenter, vi har faat, de er anklageskrifter mot den ærede regjering eller mot den ærede utenriksminister, forsaavidt som de efter min mening tilfulde beviser, at den ærede utenriksminister eller den ærede regjering har ladt tiden løpe fra sig. For hvad er det vi ser? Den 14de september faar man det sidste spanske forslag. Der gaar en maaned og en halv til, saa kommer den spanske minister til vor utenriksminister og spør: Faar ikke Spanien svar? Saa svarer den ærede utenriksminister: Den norske regjering har ikke behandlet det forslag. Saa siger den spanske minister, at ja, han kommer for at melde, at der er fare for, at man maa si op sjøfartstraktaten. Da faar den ærede utenriksminister fart paa sig, og saa - ja saa ser man ting, som jeg ikke skal tale om nu. Men vi faar en avtale tilslut; det blir nødvendig - for at undgaa opsigelsen av sjøfartstraktaten faar vi denne avtale, som vel er saa daarlig, som den overhodet kunde være. Ifølge disse dokumenter siger den ærede utenriksminister, da den spanske minister ber om, at faa minimaltolden, den gamle minimaltold, for appelsiner tilbake, - at da Spanien ikke gjør tilsvarende indrømmelser, saa mangler den reciprocitet, som det sømmer sig for fri nationer slik, at han ikke kan forhandle om det. Den spanske minister svarer ham tørt, at det var dog et vederlag, han bød, hvis man derved kunde hindre

opsigelse av sjøfartstraktaten. Saa hænder det ikke længe efter, at den ærede utenriksminister selv maa foreslaa den skrikende uoverensstemmelse i reciprociteten, at Spanien skal nyde godt av vore minimaltarifer, mens vi skal faa de spanske med et tillæg av 25 pct., og at vi skal faa en overenskomst, som løper ut akkurat da, naar vi har bruk for den, mens Spanien faar en overenskomst, som tjener dets interesser. Men hvad ser vi saa videre? Dette var den 1ste december. Saa gaar tiden indtil nu - indtil nu - og der er intet gjort. Den ærede utenriksminister var dog advaret; han hadde jo dog hat en prøve; da han intet foretok sig efter det sidste forslag av 14de september, kom den spanske minister og truet med opsigelsen. Nu gik det indpaa 2 1/2 maaned, og saa kom den spanske minister med opsigelsen av sjøfartstraktaten; det er sammenhængen. Jeg forstaar ikke - jeg siger like ut, jeg forstaar ikke, hvorledes man har kunnet la denne for landet kostbare tid gaa hen, hvis man ikke har opgit det hele? Men da pligter man sandelig at komme til Stortinget og si: Dette er vor opfatning. Hvad vil Stortinget? Og det viser sig, at den ærede utenriksminister gjentagende i dokumenterne siger, at dette skal bli forelagt Stortinget, saa fort Stortinget kommer sammen. Men hvad ser man? Her gaar der en maaned, og det er tvunget og presset, at saken kommer fore i Stortinget. Jeg staar ganske uforstaaende likeoverfor en slik maate at føre forhandlinger paa, ganske uforstaaende likeoverfor en slik maate at nytte tiden paa, en tid, som er os knapt tilmaalt. Jeg mener, at det er ganske nødvendig, at der blir tat en avgjørende beslutning. Regjeringen maa selv gjøre sig op sin mening, maa trække op sin linje; forinden utløpet av den midlertidige spanske overenskomst maa vi jo dog se, om vi faar en ny, vi maa faa klarere linjer. Regjeringen maa ta sig sammen; regjeringen maa komme med et forslag til Stortinget, forat ikke tiden skal løpe ut, saa at vi staar der og er nødt til at gaa paa, jeg hadde nær sagt, hvilkensomhelst interimistisk avtale. Det er min henstilling til regjeringen. Jeg benytter anledningen nu, og jeg har talt likefrem - kanskje paa en maate, som jeg ikke vilde ha brukt for aapne dører, men jeg har med al den tyngde og alt det alvor, jeg kan, sagt min mening om disse ting, og jeg tror, at regjeringen maa, og jeg tror, at mine herrer maa, indrømme, at tiden er daarlig nyttet, og at resultaterne ogsaa er daarlige. Saa faar det staa sin prøve her i tinget, hvor vidt man vil prisgi i tider som de, vi lever i nu vore fiskerier, vor skibsfart, om landet har raad til det, eller om vi skulde komme tilbake til den vei, som ikke hadde ført ydmygelse over landet - hvis vi hadde holdt paa det, som var meningen med folkeavstemningen, at den bare skulde være hjelp for denne forsamling, at den bare skulde si os, hvad folket mente - den ene side av saken. Vi maa tilbake dit efter min mening. Og jeg vil faa lov til at føie til, at jeg skjønner jo, at kløften mellem os er stor. Men for landets skyld gaar det ikke an, at vi her hver paa vor plads sparker og stritter mot hverandre; vi maa for landets skyld finde en ordning, slik som nu stillingen for landets økonomisk ligger an, en ordning, som til en viss grad ihvertfald kan hjelpe os over. Og det er pligten efter min

mening, det er pligten for hver eneste stortingsmand, som sitter her, og det er pligten for den norske regjering her at legge godviljen til.

Det andet, som er sagt - kontingenten for eksempel, spørsmålet om løsningen der - den linje vi har været inde paa, den, at vi kan gaa med paa en kontingent, som motsvarer behovet, se, det er en klar linje, den kan brukes, men svigter man den linje, er man inde paa et skraaplan, og da kommer - man kan være trygg - flere end Spanien og Portugal - Italien har alt meldt sig - og vi kommer op i store vanskeligheter. Men de ting faar vi drøfte sammen. En løsning nu efter snart ett og et halvt aars forløp maa vi komme til, det er vor pligt.

Jeg sier, som jeg begyndte med, at jeg hadde ikke tænkt at si ett ord, jeg hadde tænkt mig, at vi skulde faat opplysninger til bruk for dem, som trængte opplysninger under sakens behandling, men jeg er glad for, at jeg har faat anledning til at si min mening, jeg er glad for, at jeg har sagt det saa liketil, at ingen skal misforstaa mig, og jeg legger til: jeg forlanger respekt for vor mening.

Scheflo: Den kritik, som den foregaaende taler rettet mot utenriksministeren, skal jeg ikke komme ind paa; jeg er ikke advokat, ikke for regjeringen og ikke for utenriksministeren. Det er meget mulig, at den ærede utenriksminister ikke er saa fremragende, som situationen kunde gjøre det ønskelig at han var, og at han har begaaet feil under forhandlingerne med Spanien. Jeg savner imidlertid enhver forutsætning for at kunne gjøre mig op en mening om dette. Men jeg tror, man skal vogte sig vel for at legge ansvaret for de vanskeligheter, landet nu er kommet op i, over paa en enkelt mand, eller at si, at disse vanskeligheter skyldes mangel paa begavelse hos den ene mand. Til syvende og sidst hviler ansvaret for stillingen først og fremst paa Stortinget og paa folkets flertal, som har sagt, hvordan de vil ha forbudslovgivningen i Norge. Om jeg ikke vil ta utenriksministeren i forsvar overfor kritikken over hans maate at føre forhandlingerne paa, saa vil jeg ta avstand fra den foregaaende taler, naar han klager over, at han ikke har faat vite nok i kveld, at det ikke var noget svar, utenriksministeren gav. Jeg synes vi fik vite nok til at kunne ta standpunkt til den sak, som nu foreligger: spørsmålet om bevilgning av de 3 millioner. Etter det, som den ærede utenriksminister oplyste, kan der ikke være tvil om, at det er nødvendig at bevilge de 3 millioner. Han stillet ikke i utsigt, at vi vilde faa nogen overenskomst med Spanien i en nær fremtid, og det maa være nok til, at vi stemmer for bevilgning av de 3 millioner. Jeg skjønner ikke, hvad mere man forlanger.

Jeg tror, det er flere end jeg, som har en følelse av, at forbudsspørsmålet netop i disse dage, særlig kanskje efterat sjøfartstraktaten er opsagt, holder paa at komme ind i en helt ny fase. Oprindeligg var spørsmålet forbud eller ikke forbud en strid mellom avholdsmænd og ikke avholdsmænd. Siden var det mange ikke-avholdsmænd, tusener ja hundredetusener, som blev forbudsmænd uten at bli avholdsmænd. Hvis den agitation

fortsetter, som har været ført delvis her i Stortinget og delvis i høirepressen - en agitation, som vitterlig svækker den norske regjering og styrker den spanske regjering - vil mange, som hverken er avholdsfolk eller forbudsfolk, til syvende og sidst si, at vel, er det paa den maate kampen skal føres, da skal vi allikevel ha forbudslov, indtil vi faar forholdet med Spanien ordnet. Der er tegn, som tyder paa, at vi faar en slags ny unionskamp. Høire ser paa dette spørsmal fra et rent praktisk-merkantilt standpunkt. De spør: hvor meget taper vi paa, at vi ikke faar solgt klipfisken, hvor meget taper vi paa, at vi ikke indfører portvin? Og de summerer og dividerer og kommer til et resultat, og det er, at vi maa gi os. Men et folks politik bestemmes ikke slik av addition og tal, der spiller ogsaa følelser med, og det er mange nordmænd, som sier, at forbudsloven er naturligvis ikke effektiv, den er til forargelse, og det var kanske igrunden dumt, at vi indførte forbudet; men hvis vi skal ophæve forbudsloven, vil vi gjerne gjøre det av eget initiativ og ikke efter kommando av spanske vingrossererere, og fordi om nogen fiskegrossererere paa Vestlandet ønsker det. Et stigende antal nordmænd ræsonnerer slik, og jeg er ganske sikker paa, at hvis det fortsætter som nu, hvis regjeringen under sine forhandlinger med Spanien utsættes for stadige angrep av stortingsmænd og av høiremænd i høires presse, saa vil venstre, likesaa sikkert som de tapte mange stemmer ved sidste valg paa grund av forbudspolitikken, komme til at vinde igjen de stemmer og kanske mere til. Det er noget i Rusland, som heter "defaitister", det er russere, som har emigrert til utlandet og som er interessert i, at bolsjevikregjeringen skal lide nederlag overfor fremmede magter; det er baroner og prester og generaler, som har emigrert og som konspirerer mot sit eget land, og som tror, at hver gang Lenin og Trotzky lider nederlag, saa blir deres egne chanser forbedret. Det er de saakaldte "defaitister". De render sig altid en stake i livet, deres politik er absolut dømt til undergang. Det er ikke min opgave at gi gode raad til høire; men jeg har en følelse av, at den politik, partiet nu driver i forbudsspørsmålet smaker av "defaitisme". Hvis Stortinget stod enstemmig bak regjeringen overfor Spanien, da var der ganske sikkert bra utsigt til en handelsoverenskomst med Spanien, for Spanien kan i længden ikke undvære norsk fisk. Hvis Spanien fik klart for sig, at hele Norges folk, hele nationalforsamlingen var fast bestemt paa at ydmyge sig her, saa vilde vi ganske sikkert faa en traktat, og da, naar det var gjort, kunde høire ta op sin kamp mot forbudsloven; da kunde de kanske ha en bedre utsigt til at faa sin politik igjennem end nu. Saalænge deres agitation virkelig skader Norge og gavner en fremmed stat, er det ganske haabløst for dem at tænke paa at vinde nogen fremgang.

Oscar Larsen: Det fremgik ganske tydelig av den sidste ærede talers uttalelser, at han sidder inde med meget lidet kjendskap til fiskerierne paa vestlandet. Jeg vet ikke, om han har været der for at studere dem, det kjender jeg mindre til; men en ting er sikkert, og det er, at de uttalelser han kom

med, og som han kastet i ansigtet ikke alene paa fiskehandlerne, men ogsaa paa fiskerne og arbeiderne, er ikke meget tiltalende; de gaar nærmest i den retning, at han gjerne prisgir de folk, bare han kan faa sin mening frem. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa hans regnestykke, eller hvorledes han mener saa letvint at kunne ordne traktatsspørsmålet; men jeg tror, at hvis hr. Scheflo skulde være den, som skulde gaa frem paa den maate, saa vilde hans haar bli meget graat, før han saa ende paa det.

Jeg vil si, saaledes som repræsentanten hr. Halvorsen nævnte, at det var ikke mange opplysninger, vi fik fra den ærede utenriksminister idag. Jeg maa ogsaa si, at vi hadde muligens kunnet vente noget mer end det han kom med. Litet var det at finde i de hemmelige dokumenter, som han sendte rundt til Stortingets medlemmer. Jeg har for min del været av den oppfatning, at det var helt unødvendig at sette det stempel "hemmelig" utenpaa de dokumenter, for de dokumenter var vel kjendt før ikke alene av Stortingets medlemmer, men de var delvis ogsaa helt offentlige. Ialfald resultatene som stod i de dokumenter, var saa pas offentlige, at de behøvet ikke ha noget slags hemmelighetens stempel. Der løftet ialfald utenriksministeren ikke noget slør bort fra stortingsmændenes øine. Utenriksministeren behandlet særlig Spanien. Han saa ut for heldigvis at ha nogen forkjærlighet for Spanien; det var som han saa et lidet gløt fremover der allikevel, det var som han trodde, han muligens engang skulde kunne opnaa en overenskomst med Spanien. Men Portugal? Portugal nævnte ikke utenriksministeren et eneste ord om. Jeg kan kun slutte av de uttalelser, som den ærede utenriksminister kom med, at han har uhyre litet haab om at skaffe Norge nogen traktater. Vi husker den iver, hvormed han gik til sin utenriksgjerning ifjor i juli maaned, da han kom hjem fra Paris og stolt kunde meddele, at han skulde nok greie biffen; men de meddelelser han dengang kom med, og de utsigter han dengang opstillet for Stortinget, er faldt helt til jorden. Jeg tror, at utenriksministeren, tiltrods for de mange reiser han gjorde til Frankrige, Spanien og Portugal, nu, efter at ha sittet hjemme her, har vundet ganske andre erfaringer end han gjorde paa sine mange reiser og studeringer der nede. Jeg tror det er andre folk, som har set klarere og greiere i disse spørsmåal end utenriksministeren. Han sluttet sine meddelelser med de ord: vi arbeider videre med sikker tro paa, at vi skal komme igjennem naaleøiet. Ja, et naaleøie er ikke stort, og det er vanskelig at komme igjennem, de fleste betragter det som praktisk talt umulig, og jeg tror, at ad den vei, som utenriksministeren har slaatt ind paa, kan han nok ogsaa opgi haabet om at komme igjennem naaleøiet, han som saa mange andre har maattet gjøre. Een ting synes mig klart, at utenriksministeren har kun den ene linje, at fastholde forbudet, fastholde den vei, han har slaatt ind paa hidtil, at sidde uvirksom som han har gjort hittil, og ikke kunne skaffe os nogen traktater. Vel, jeg synes det er et greit og klart svar. Er det Stortingets mening, at Norge ikke trenger nogen traktater, at vi kan seile videre vor egen sjø uten at opnaa disse overenskomster med Spanien og Portugal, er det

Stortingets mening og er det folkets mening, vel, saa faar vi vel finde os i det; men een ting synes jeg efter de meddelelser utenriksministeren har git idag, og det er, at der til folket maa gives en klar og uforbeholden meddelelse fra regjeringen om, at den ikke greier at gjennomføre traktaterne ialfald i det første aar - saaledes har jeg forstaat det - saaledes at de kan indrette sig derefter. Jeg kan ikke være enig med den ærede utenriksminister i, at fiskerierne, skibsfarten, industrien kan greie sig uten traktater. Utenriksministeren sa, at det er saa rart med det, naar man først er kommet bort fra traktater, saa vil det nok vise sig, at man lidt efter lidt kommer over det. Nei, saa er ikke tilfældet, saa kan det aldrig bli. Jeg vil ialfald si, at for fiskeriernes vedkommende vil det kun resultere i, at den næring, som vi har kaldt fiskeri, ødelægges mere og mere; den kyststripe, som hadde arbeidet sig op under de traktater som vi hadde faatt, vil bli ødelagt mere og mere; de kan ikke holde sig til den næring, som de hidtil har hat, og de maa da søke en anden næring. Noget maa dog fiskerne og arbeiderne, i det hele tatt de som staar fiskerierne nær, ha aa leve av, og da vilde det være vidunderlig om den ærede utenriksminister kunde gi fiskerne et godt raad om hvad de folk som arbeider i den bransje, herefter skal slaa inn paa. Jeg er overbevist om at folk fra fiskeridistriktene da vilde være den ærede utenriksminister meget takknemlig. Den ærede utenriksminister antydet at vi vilde nok komme over det litt efter litt. Jeg formoder da han har noget i bakhaanden; tiggeri vil fiskerne nødvendig drive, underhold av statskassen vil de ogsaa nødvendig gaa med paa, de vil gjerne bruke sine evner og krefter, de vil gjerne arbeide og slite for sig selv. Dersom den ærede utenriksminister har noget aa anbefale i den retning, saa vil jeg be ham om at han gjør det snarest mulig. En ting er sikkert, at disse statsforanstaltningene, statsunderstøttelse, - det være til klippfisk eller det være til noget annet - gaar ikke i lengden. Det gaar ikke for landet aa lagre store masser av klippfisk eller stokkfisk eller andre varer, hvad det maatte være, dersom vi ikke kan omsette dem. Og saaledes er det sikkerlig ogsaa med sjøfarten. Selv om det vil vare 12 maaneder før opsigelsen av sjøfartstraktaten begynner aa virke, saa vil det dog delvis momentant ogsaa virke paa vaar skibsfart. Der gaar vel i farten paa Syd-Spanien ca. 200 norske skibe, tenker jeg, og det er dog ikke saa faa norske sjømenn som har beskjeftigelse paa disse skibe. Hvad det vil si for landet at sjøfartstraktaten er opsagt, det tror jeg at nogen hver iallfall kan tenke sig. Og saaledes er det ogsaa for en stor del av vaar industri. Den vil lide mer enn nogen har anelse om. Vi kan gjerne vise os store, og vi kan gjerne vise os stive; men det gaar dog engang ikke aa leve i denne verden uten at man faar en rimelig overenskomst med de lande man lever sammen med, de lande man er nødt til aa leve sammen med. Vi er et overmaate litet folk, og vi har forsaavidt et meget ungt og et meget nytt utenriksvesen. Men dersom den ærede utenriksminister og regjeringen vilde studere hvad eldre lande gjør for aa oprettholde sin handel og sin eksport med de nye lande, da vilde man se hvilken pris disse lande setter paa

sin eksport, hvilken forstaaelse de har av sitt folk. Vi ser i disse dage hvorledes England og Frankrike, vi ser hvorledes Spanien og Portugal slaass for aa holde sine næringer oppe. De gir ikke tapt, og de sier ikke at vi er saa sterke og vi er sa viktige folk at de andre skal komme til oss. Nei, det gaar ikke. Dø ut kan vi gjøre ved det resonnement, men holde oss oppe det kan vi aldri gjøre. Det har vært sagt baade fra den ærede utenriksminister og fra andre at det er vi som taler for aa skaffe oss traktater - det er vi som har sagt et varsko i tide, at dette maa man være forsiktig med, man maa hverken opsi vaare traktater eller komme bort fra de venenskapelige forhold som vi har staatt i til Spanien og Portugal - det er vi som har ødelagt traktatene. Snakk, det er intet annet enn snakk, og det kan aldri bli noget annet, fordi det ingen realitet finnes i det. Skulde vi alle være enige i den linje som den nuværende regjering og andre har gaat frem og fremdeles gaar frem paa, skulde der ikke ropes et varsko om at den linje er gal, da er jeg bange for at det vil bli vanskeligere tider enn nogen av oss aner for vaart folk. Vi ser hvorledes vaare konkurrenter gleder sig over at vi har forlatt det spanske, og at vi har forlatt det portugisiske marked. Venstrebladet "Romsdalsposten" gjengir følgende avsnitt av en artikkel i New Foundlands største forretningsblad, - New Foundland er som bekjendt den største og farligste konkurrent vi har, - "The Trade Review", som bladet har faat sig tilsendt: "Det gamle aar gaar ut og det nye aar oprinder under de bedste utsigter for klipfiskexporten. Allerede er der skibet 70 millioner kg., og de gjenværende kvanta av aarets lagre er smaa. Vi har en enestaaende fordel nu, idet Norge er utestengt fra spanske og portugisiske markeder paa grund av toldtariffbestemmelser, som er resultatet av det norske forbud mot vedkommende landes viktigste vinexport. Dette gir New Foundland en speciel fordel, der aldrig før har eksisteret, og en fordel, som sikrer en særlig fordelagtig indflydelse ved salg av vor fisk i Spanien og Portugal nu og forhaabentlig ogsaa i fremtiden. Utsigterne for den kommende sæson er derfor overordentlig lyse, og vi haaber at se de fleste økonomiske vanskeligheter fra krigen overvundet i nær fremtid. Vore fiskere gaar derfor til dette aars utrustning med gamle dages kraft og entusiasme, og med den trøstefulde følelse at de under de ypperlige fremtidsutsigter foran sig vil vinde tilbake til tidligere velstand. Utrustningen er stor og almindelig iaar. Som eneraadende har vi de utsigter at ny fisk i Oporto næste sommer vil være langt over pari, ti da vil alle lagre være uttømte, og konkurransen fra Norge er vi kvit." Saaledes er det vore konkurrenter glæder sig, og nogenlunde det samme har vi ogsaa paa Island. Island hadde i hele fjor den glæde at faa ca. 10 kroner mere pr. vægt for den fisk det sendte til Spanien.

Det gaar ikke an at ta dette saa letvint som den ærede utenriksminister gjorde. Den ærede utenriksminister kjender selvfølgelig forholdene her paa Østlandet; han har det godt i sin egen stilling; men saadan er det ikke med de folk som sitter vesterpaa, som sitter langs hele vor kyst og ser paa,

hvorledes ulykken kommer nærmere og nærmere ind paa dem. Fiskerne har aldrig hat saa særdeles lyse vilkaar, og de arbeidere som staar fiskerierne nær, har heller ikke hat saa særlig lyse vilkaar. Men skal dette deres eneste levebrød bli tat fra dem, dette at de kan faa omsat sin fisk, da er jeg bange for at det vil gaa galt, og jeg tror ikke dette vort lille land har raad til at fattigunderstøtte hele fiskeribefolkningen og alle dem som staar i forbindelse med fiskerierne, saa letvint, som det er pekt paa av den ærede utenriksminister. Det er en for alvorlig sak til at man kan gaa saa letvint over den som det her er gjort idag. Man kan gjerne se forbudsspørsmaalene, avholdsspørsmaalene fra den ideelle side, man kan rope paa fædrelandskjærlichkeit saa meget man vil; men vi lever ikke av det. Vi er nødt til at skaffe os mat i munden, og det er det som fiskerne kjæmper for. Jeg mener at noget maa gjøres, en utvei maa der findes fra regjeringens side eller fra andet hold for at skaffe os vore forbindelser tilbake. Det være paa hvilken maate det være vil, en utvei maa vi se at finde ut av dette uføre. Jeg beklager saaledes, at den besked som den ærede utenriksminister gav, skulde være saa negativ som den var. Men allikevel, forat folket kan faa de opplysninger det skal ha, forat det kan faa vite hvorledes det staar, vilde jeg sette pris paa at utenriksministeren offentlig, likesaavel som han idag har git denne meddelelse for lukkede dører, gir kystbefolkningen besked om hvorledes traktatforhandlingerne staar, at han siger ret ut, at han ikke har noget haab om at skaffe traktater paa mandatets grund, og saa faar da folk indrette sig derefter.

Præsidenten: Foruten dem som hittil har hat ordet, er der indtegnet en hel række talere, og da det vilde være ønskelig om man kunde faa tilendebragt dette møte for lukkede dører iaften, vil præsidenten foreslaa at tiden for de talere som tegner sig herefter, blir begrænset til 5 minutter.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Tønder: Jeg forstod ikke den ærede utenriksminister slik, som min ærede forgjænger paa talerstolen nu forstod ham. Hr. Oscar Larsen sa at han hadde indtrykket av at utenriksministeren ikke hadde noget haab om at faa en avtale med Spanien paa folkeavstemningens grund. Jeg forstod utenriksministeren motsat av hr. Oscar Larsen. Imidlertid, den sak vi her behandler, er en sak som det haster med. Jeg gaar ut fra at det er de 3 millioners bevilgning til torskefiskerierne vi behandler, og den sak haster det med. Jeg har derfor været ængstelig, hver gang jeg hadde en følelse av at man forsøkte at trænere denne sak, og jeg hadde en ubehagelig fornemmelse idag, da hr. Konow kom med disse bemerkninger om og disse anker over, at finanskomiteen ikke har hat anledning til at behandle saken som den skulde. Enhver forsinkelse av denne sak er et tap for den kystbefolkning, som hr. Oscar Larsen er saa bekymret for. Det gjælder at faa denne beslutning vedtat saa snart som mulig, saa fiskerne kan faa

vite at det i alle fald er litt haab for dem om at faa en smule betaling for sin fisk. Da vi hadde den samme sak oppe i juli maaned ifjor, kom den saa sent, at torskefiskerierne allerede var avsluttet, og den blev derfor bare av betydning for fiskeeksportører og fiskekjøpere. Denne gang kommer saken ved begyndelsen av torskefiskerierne, og det har derfor sin betydning at den blir vedtat saa snart som mulig.

Som det fremgaar av indstillingen, er jeg og en anden med mig i komiteen ikke helt ut enig i denne sak, idet her er tat for litet hensyn til fiskerne. Men nogen nytte vil det dog ha for fiskerne, idet de nemlig maa kunne holde sig til, hvad propositionen indeholder om de 20 øre pr. kilo.

Men saa tilbake til den side ved saken, som har været behandlet her idag, det er forbudsspørsmålet. Den linje, den nuværende regjering følger, er jo den linje, som er opstukket av det norske folk i 1919. Høire var selv med paa at ville ha det spørsmål ind for folket til avstemning, og avstemningen gik i en retning, som høire ikke hadde ventet sig, den fik et utfald, som kom ganske forbløffende over partiet. Men det kan da ikke nogen anden for, at høire ikke hadde forstaat at stikke fingeren i jorden og lugte, hvor landet laa. Det er jo den politik, som nu følges. Nu vet jeg meget vel, at høire gjør den indvending, at folket var ikke klar over, hvad det gjaldt den gang; de blev ført bak lyset av forbuds- og avholdsfanatikere og av politikerne, det skulde bli ganske anderledes, naar man fik snakke med folket i valg, og det valg, som blev avholdt her i landet 24. oktober forrige aar, var et valg pro og kontra forbudet - der var mange andre spørsmål av stor betydning, men det var likesom det ene store hovedspørsmål, der overskygget alle de andre. Og hvilket resultat gav valget? Var det høire, som seiret ved valget i høst? Var det antiforbudsfolket, som bar seierspalmerne hjem? De, som læste høirebladene i Kristiania efter valget, maatte tro det; men nu antar jeg, at baade "Aftenposten", "Morgenbladet" og "Tidens Tegn" har begyndt at regne ret og vet, at de har lidt nederlag ved valget. Det er forbudslinjen, som er befæstet ved valget 24. oktober nu i høst. Skulde man saa ikke vente, at det samme høire, som ikke sparte penge og ikke sparte paa talere, som ikke sparte paa nogen ting for at bringe seiren hjem - skulde man nu ikke ha grund til at tro, at dette samme høire vilde være lojalt? Men lojalitet skal man ikke beskyldte høirepartiet for i denne sak. Nu skulde man jo tro, at de vilde bøie sig, for nu visste folket besked, nu har høires talere og høires presse git landet ret besked. Høire, forekommer det mig, er i denne sak lik det gamle høire, vi hadde i unionsstridens dage. Høire syntes, at Norge var for litet til at være sig selv. Nu synes partiet, at Norge er for litet i denne sin strid med Spanien. Fædrelandskjærligheten, sa hr. Larsen, den lever vi da ikke av. Det kan saa være, at vi materielt ikke lever av den; men her vil jeg anvende de gamle ord, at mennesket lever ikke av brød alene og heller ikke av fisk alene, der er høiere realiteter end brød og fisk ogsaa. Det er ganske eiendommeligt, at vi maa belære høire om fædrelandskjærlighet, det parti, som kalder os de fædrelandsløse. "For landets skyld", sa høires fører, maa vi

finde en løsning, det er vor pligt. For landets skyld, sier jeg ogsaa, bør høre nu - det mindretal, som valget har vist, at dette parti er - for landets skyld bør høre nu slutte sig til de andre partier her i salen og i landet og gaa frem paa en og samme linje i disse store spørsmåal. Da vil der staa respekt av os ogsaa i Spanien.

Hr. Oscar Larsen citerte et blad fra New Foundland om, hvorledes newfoundländerne frydet sig over, at nu var Norge borte som konkurrent; nu hadde de Spanien og Portugal saa at si for sig selv, nu vilde de faa slike høie priser. At ikke hr. Larsen vil faa en til at læse dette referat op ogsaa i den portugisiske og den spanske nationalforsamling, saa at smaakaarsfolk i Portugal og Spanien kunde faa høre, hvilke herlige utsigter der er for dem, at de skal faa lov til at betale fattigfolks mat dernede saa ualmindelig dyrt, som det later til, at man nu i New Foundland og hr. Larsen tror, at de skal det!

Præsidenten: Der er fremdeles indtegnet mange talere, og præsidenten finder nu at kunne foreslaa, at tiden for de talere, som herefter tegner sig, blir sat til 2 minutter.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Alvestad: Den sak som vi behandler her idag, har for fiskerne og fiskeridistrikterne den aller største betydning. Og om selve saken vil jeg si, at den har sin store betydning ogsaa for den valgkreds som jeg representerer. Jeg forstaar situationen, slik som den ligger an idag, derhen at det blir nødvendig for os at vedta den indstilling og den stortingsproposition om søtte for torskefiskerierne, som her foreligger. Det blir nødvendig forat fiskerne og fiskerinæringen i det hele skal kunne faa vite, hvad de har at holde sig til, saa de ikke er i vildrede. Jeg beklager, at vi ikke kunde faa et greiere svar fra den ærede utenriksminister, for jeg er enig i det som er uttalt her, at netop fiskerne og kystbefolkningen har krav paa at faa vite, hvorledes vore traktatforhandlinger staar, - hvorledes landets stilling til disse vore gamle klipfiskmarkeder er idag. Men naar jeg uttaler det, ligger deri ikke nogen daddel eller kritik til regjeringen, fordi den ikke har faat istand traktater, som jeg jo vil haabe at alle baade i denne forsamling og alle i dette land er enig om at vi bør søke aa faa snarest mulig, og helst faa dem paa en maate og i en form som er til ære og til gagn for vort land. - Her er fra hr. Oscar Larsen referert en uttalelse fra et blad borte paa New Foundland, hvor man uttaler sin glæde over den glimrende handelspolitiske stilling dette land er kommet i paa grund av den norske forbudspolitik. Men jeg vil da spørre, om ikke New Foundland ogsaa har ført en slik forbudspolitik som vort land har gjort. Saavidt mig bekjendt skal det være tilfældet.

Det som er det avgjørende for mig under disse vanskelige forhold vi er oppe i, det er netop det sidste spørsmåal som utenriksministeren gjorde, - det er om vi kan opgi det

standpunkt som vort land tidligere har indtat med hensyn til traktatforhandlingerne, - om vi kan opgi det uten at ta skade paa vor sjæl, som nation set. Jeg tror, at det kan vi neppe gjøre. Folkeavstemningen - det faar man indtryk av, naar man idag hører høires fører tale her - folkeavstemningen skulde efter høires mening være det store bedrag i vort folk. Men jeg tror ikke at folkeavstemningen var noget bedrag. Den var noget som vort folk gik til i fuld forstaaelse av det store alvor og den store betydning, som avstemningen hadde; og jeg hadde trodd, at de partier som siger sig at ville bygge paa folkestyret i et land, heller ikke vilde sette sig ut over folkets uttalte mening, men rette sig efter den. Der kan føres i marken forskjellige uttalelser i denne sal foran folkeavstemningen, da man behandlet spørsmålet om der skulde være folkeavstemning eller ikke. Jeg har ogsaa læst disse uttalelser som bl.a. kom fra avholdsfolks side om denne sak før folkeavstemningen; men jeg for min part vil si, at jeg føler mig ikke bundet av de enkeltes uttalelser, jeg føler mig mere bundet av folkets ved avstemningen uttalte mening. Jeg respekterer den enkelte repræsentants synsmaater; jeg respekterer det enkelte partis synsmaater i alkoholspørsmålet; men samtidig som jeg respekterer det, hadde jeg trodd, at de samme repræsentanter og de samme partier vilde respektere ogsaa folkets mening. Hr. Oscar Larsen, som repræsenterer den samme by som jeg, uttalte - ialfald efter hvad aviserne refererte - foran folkeavstemningen og foran valgene i 1918, at om folkeavstemningen gik i forbudets favør, vilde han selvfølgelig rette sig derefter og ta konsekvensen av det. Jeg spør i hvor stor utstrækning det er skedd.

Jeg tror det er nødvendig, som høires fører sa her idag, at vi i dette spørsmaal maa lære at forstaa hverandre, slik, at vi til syvende og sidst finder en ordning, som vort land kan staa enig om likeoverfor utlandet. For det er efter min mening vor uenighet som skader os og er den egentlige grund til at vi til denne tid ikke har faat traktater. Det er den indbyrdes uenighet som har skylden; og grunden til, at vi ikke har forstaaet at optræde med den nødvendige enhet utad er kanskje den, at vi er forholdsvis ny som selvstændig nation. Efter mit skjøn henger det sammen med det. Og jeg vil si, at blir vi tvunget til at opgi det standpunkt, som Stortinget her overensstemmende med folkets mening har indtat i vore traktatforhandlinger, saa bærer de som baade i og utenfor nationalforsamlingen optræder som forbudets motstandere i dette land, likesaa stor skyld som vinlandene som vi fører traktatforhandlingerne med, Spanien og Portugal. Jeg kjender en smule til fiskerierne og fiskernes tænkemaate og deres kaar, om jeg ikke selv driver fiske, men mange av de herrer som her siger sig at repræsentere de specifikke fiskeriinteresser i denne sak, er i den samme stilling - jeg er opvokset blandt fiskere, og jeg tør i hvert fald si saapas at jeg har kjendskap til fiskernes kaar, deres tankegang og deres livsvilkaar. De er, som det er sagt tidligere, et nøisomt folkefærd, de er seige og utholdende, og de vil nødig gaa paa tiggeri til nogen eller be om naade, og det er jo

heller ikke i første række fiskerne som kommer og ber om statens støtte. Det synes jeg bør være nationens simple pligt i en slik vanskelig tid for fiskerierne som det nu er, at man gir, uten at nogen tigger om det. Fiskerne har ret til det, mener jeg. Men, de samme fiskere er saapas nøisomme og selvstændige, at de baade ved valgene med stort flertal og under folkeavstemningen med overveiende flertal - i hvert fald paa de kanter av landet som jeg er fra - har sagt fra sin mening, i fuld forstaaelse av rækkevidden av hvad de gjorde. Og fiskerne har efter min mening i denne vanskelige prøvelsens tid for vort land en langt større risiko at ta end baade vore handelsmænd og vore exportører. Jeg siger ikke at disse er unødvendige, eller at de er snyltedy, tvertimot, de kan nok være nødvendige. Det eneste jeg har at si til disse exportører og forretningsfolk er, at den profit de i almindelighet høster, staar i et misforhold til den vaagnad, den risiko de har i forhold til fiskernes. Det skal jeg dog her ikke komme nærmere ind paa; men det maa erkjendes at fiskerne ofte risikerer livet for en liten vindings skyld, for at skaffe mat for sig og sine. Det blev nævnt ogsaa av hr. Oscar Larsen, at hvis man ikke nu snarest mulig faar ordnede forhold med Spanien og Portugal, tar man fra fiskerne det eneste levebrød de har. Likeoverfor en slik uttalelse vil jeg protestere. Thi vor klipfiskexport er ikke fiskernes eneste levebrød. Saa ensidig er ikke fiskerierne i dette land, og enhver som kjender til fiskerierne vet dette godt; men for dem som ikke kjender til det vil jeg si, at klipfisken er ikke det eneste levebrød som disse folk har. Vi exporterer jo fersk fisk, vi exporterer sild o.fl. andre ting, og det har i alle fald været de aar, da sildeexporten har repræsentert en langt høiere værdi og været av langt større betydning for vore fiskere end klipfiskexporten. Og desuten er det andre produkter som falder av fiskerierne, hvad enhver som kjender til vore fiskerier, har god greie paa. Det var sagt ved en viss anledning paa dette Storting av en repræsentant fra samme valgkreds som jeg, at vi paa grund av vor forbudspolitik hadde bragt en by til at bli et offerlam for den politik vi hadde ført. Men hvis man ændrer signaler i den politik vi hittil har ført, da tror jeg vi gjør hele vort land til et offerlam, for en vinding, som jeg neppe tror er værd et saa stort offer.

Den sak som foreligger idag angaaende bemyndigelse til at iverksætte foranstaltninger til støtte for torskefiskerierne, den garanti som der er foreslaat, den vil jeg for min part stemme for, endskjønt jeg vil si at ikke alle enkeltheter i det forslag som her foreligger huer mig. Den gir for det første ganske store garantier likeoverfor tilvirkere og exportører, men mindre garantier overfor dem som er med og drager fisken tillands.

Præsidenten: Det er ikke præsidentens mening at avbryte taleren; men præsidenten vil gjøre opmerksom paa, at det er utenriksministerens redegjørelse som nu er under debat, ikke fiskegarantien; den vil komme under debat for aapne dører imorgen.

Alvestad: Javel, da skal jeg forbeholde mig at komme tilbake til de enkelte punkter i denne garanti, naar denne sak kommer fore.

Markhus: For min part trur eg at det er godt at dette ordskiftet vert ført for stengde dører, ikkje for di at det eigenleg kann segjast aa koma inn paa ting som det ikkje hev vore tale um, og tala paa same maaten um ogso for opne dører. Men eg ser det soleis at heile den stoda me stend i i tingingspolitikken vaar, ligg slik til at det kunde vera godt for Norigs nasjonalforsamling aa talast ved ein grand for stengde dører, fyrr ein gjekk til aa taka dei opne raadleggjingar um dette spursmaalet. For det er lettare paa det grunnlaget aa kunna taka det heile paa den maaten som det bør takast paa, nøkternt og aalvorleg. Og eg trur nok at ein maa vedgaa det, naar ein hev høyrte paa mykje av det som hev vore tala, og set mykje av det som hev vore skrive i dette spursmaalet, at det er alt anna enn roleg og nøkternt. Og so mykje maa me vel, endaa um me er ein ung nasjon, vita og ha lært, at naar det gjeld illtoluge utanrikske spursmaal, so er det overlag mykje um aa gjera at nasjonen, og nasjonen sine maalsmenn i nasjonalforsamlingi fyrst og fremst, tek desse spursmaali nøkternt og aalvorleg. Det kann ikkje vera tvil um at denne framstillingi um, korleis det stend til i ymse av vaare landsluter, denne framstillingi soleis som ho er knytt saman med tingingane vaare med eit framandt land, ikkje kann anna enn skada oss og stoda vaar i desse tingingane. Det er ikkje svært mange dagar sidan ein nordmann i Stockholm i eit stort Stockholms-dagblad fekk lesa eit telegram som lydde um lag so: "Paa grunn av den uheldige forbudspolitikkk raar der for øieblikket slik nød i Nord-Norge at det er blitt nødvendig aa igangsette en ekstraordinær samling for aa kunne komme de nødlidende til hjelp". Nokolunde soleis var telegrammet referera for meg; eg tvilar ikkje um at det er noko so nær nett so det hev stade. Det er ikkje det einaste tilfellet. Me hev set det mest dagleg, korleis dette spursmaalet er havt fyre i avisene, og me hev høyrte det ogso her i Stortinget. Det er greidt nok at desse traktattingingane vaare trefte oss paa eit ovende vanskeleg tidspunkt, dei trefte oss i ein nedgangsbolk, daa heile vaart næringsliv lid under den same depresjon som næringslivet elles i heile verdi lid under. Og det maatte daa vera um aa gjera for oss, naar situasjonen i seg sjølv ligg minder godt til rettes, ikkje aa gjera denne situasjonen verre og tyngre enn han er, og det gjer me ved aa redusera denne depressjonen eller - um me vil bruka det ordlaget - redusera dei vanskane som ei grein av næringslivet vaart hev paa grunn av traktatvanskane, redusera deim til det dei er, og ikkje gjera deim verre enn dei er. Eg synest at so mykje maatte me i alle fall forstaa av stoda vaar, naar me stend i tingingar med ein annan part, at me det burde gjera, og ikkje gjera desse vanskane større og leidare enn dei er. Faktum er at det langt ifraa berre er den fiskarnæring som er knytt til kleppfiskeriet som er i vanskar, det er daa fiski i heile Norig. Eg er ifraa eit fiskjedistrikt. Det driv store

sildefiske. Korleis ligg desse sildefiski til? Korleis var salsvonene i fjor fraa desse sildefiski? Praktisk tala var det ingi voner. Og det er eit faktum at so aa segja dei einaste fiskevaror som i fjor vart umsette, var daa kleppfisk. Eg tykkjer eg hev høyrte tale um, at det var spaatt, at me no vonleg under desse tilhøvi vilde koma til aa faa selt noko slikt som ein femtepart av den kleppfisk som var oppfiska, og verta liggjande inne med dei fire femtepartane. Det kom daa til aa snu seg soleis at det vart endevendt; eg held fyre at det med nokolunde rett kann segjast at det er dei fire femtepartane som er selde, og den eine femteparten som er att. Og me hev ikkje lov til aa sjaa framum eit anna moment som og er til stades. Me fekk i fjor eit vondt aar til aa turka kleppfisken vaar i. Det skaffa oss ringare vara enn me elles hev. Det er òg eit av dei momenti som hev gjort at det er vanskar. Men naar det er vorte tala um dette, naar det er vorte skrive um dette, naar det er ført fram i Stortinget, so er det berre den eine tingen som vert førd fram, og det er traktatvanskane. Det er, segjer eg, ikkje aa framstella dette i eit nøkternt og rett ljøs.

Eg synest dernæst at eg lyt faa lov til aa segja eit par ord um det som president Halvorsen var inne paa. Det hev vore sagt her, at av utanriksministeren si melding fekk me ikkje det rette grunnlaget for den sak som eigenleg stend paa kartet for dette ettermiddagsmøtet. Men eg er einig med representanten Scheflo, naar han sa at dette maa daa segjast aa vera eit grunnlag som er godt nok. Eg forstaar i alle fall desse ting paa den maaten, at naar ein fører aalvorlege tingingar, naar ein - ein kallar det daa so i alle fall - ligg i "tollkrig" med eit anna land - so bur ein seg til denne krigen. Og det er vel ikkje meiningi at den trygd for kleppfisknæringi vaar som me skulde vedtaka i dag, skulde vera noko anna enn ei tilbuing til aa føra desse tingingane, denne krigen, til avgjerd. Det er ikkje meint aa skula vera noko anna enn det. Og det maa daa alle skyna, soleis som saki no ligg til, at me paa alle maatar treng til aa bu oss til dei tingingar som no stend fyre. Det var vakkert aa høyra so aalvorlege ord som president Halvorsen kom med. Eg synest det er baade vakkert og godt. Eg trur at det i det heile vil verta naudsynt for oss aa tala aalvorleg, fullt ut aalvorleg um desse ting, men eg synest nok at det høver ein smule daarleg i president Halvorsens munn som representant for høggre aa føra ein so høgtidleg tale, som det vart gjort. Eg kann ikkje forstaa desse ting onnorleis, naar det er so mykjen snakk um dette at dei hev gjort folkerøystingi bindande, og at dei derved hev ført nasjonen inn i eit svik, enn at det er ein tale som ikkje er rett. Var det ikkje so at høggre òg fraa fyrsten sa ifraa, baade i pressa si, og ikkje rettare eg minnest gjenom sine framstaa-ande menn, at den folkerøysting som var gjord, var so klar og tydeleg at det var eit avgjort fingerpeik um korleis desse ting maatte avgjerast. Er det ikkje ei vedgaaing av det same at høggre hev vore med paa samrøystes aa vedtaka tinging grunnlaget nettupp paa grunnlag av den folkerøysting, og at dei hev vore med og ført desse tingingane eit godt stykke frametter nettupp paa dette

grunnlaget? Daa maa det vel vera so at er me førde inn i noko svik paa denne vegen, so hev sanneleg høgre vore med aa føra oss inn i dette sviket. Eg hev ikkje høyrte at høgre hadde tenkt aa gaa fraa det grunnlaget som dei sjølve hev vore med paa folkerøystingi sin grunn aa skipa for tingingane, fyrr me saag at dei vedtok eit program som rett nok paa ei so uheppi tid som vel mogleg, spente føtene undan dei tingingane som deira eige riksstyre paa dette grunnlaget hadde vore med paa aa føra. Det er sjølv sagt uturvande aa segja at ei folkerøysting ikkje er bindande. Trengst det aa segjast? Kann ei folkerøysting under dei noverande konstitusjonelle former i Norig vera bindande? Og likevel maa ein daa vel segja at kvar gong det norske folk hev vore spurt um sin vilje ved ei folkerøysting, so hev det vore eit fingerpeik som eg ikkje hev høyrte at høgre hev havt nokor større lyst til aa gaa utanum. Eg skulde berre tenkja meg det tilfellet at ein i 1905 etter den tydelege folkerøystingi um hausten hadde sagt, at det er Stortinget sin fulle rett, og det er den rette vegen, aa innføra republikk trass i den folkerøystingi som er gjord, og at det daa hadde reist seg eit veldug arbeid for det. Eg undrar meg paa um ikkje høgre daa vilde falle tilbake paa folkerøystingi og sagt at det er eit umogleg standpunkt; men den folkerøystingi var heller ikkje bindande, for di ho ikkje kunde vera det. Naar ein nasjon paa eit grunnlag som nasjonalforsamlingi hev vedteke, hev slege inn paa ein veg i tingingar med andre makter, so hev nasjonalforsamlingi derved gjort at nasjonen er bunden til den vegen, so sant som den vegen kann føra fram; for det aa slaa av paa denne vegen, det maa daa til alle tider vera eit avslag paa det som ein kann segja ein nasjon ikkje hev raad til aa slaa av paa. - Hr. Oscar Larsen var inne paa mange spursmaal vedkomande denne saki. Det er ikkje naudsynt ved dette høvet aa gaa noko nøggjare inn paa det. Det vedkom serleg fiski. Eg vil daa likevel faa lov aa nemna eit einskilt ordlag som hr. Oscar Larsen brukte. So vidt eg hev notera det, sa han at me er eit "overmaate" lite lite land. Eit "overmaate" lite folk meinte han vel, det var vel eigenleg det rette. Ja, det er sant at me er eit lite folk; men det som dessverre gjer stoda verre, det er at me gjer oss mindre enn me er. Og det som ogso i dette spursmaalet hev vore oss ein faare og vil verta det for tingingane ogso i framtidi, det er nettupp det at me hev gjort oss mindre enn me er. President Halvorsen slutta fyredraget sitt - um det ikkje nett var dei siste tiradane i fyredraget hans, so var det i alle fall paa slutten - med aa segja at me kann ikkje vera utan traktatar. Naar eg ser paa den utsegn og tenkjer paa at ho er komi fraa den største politiske gruppa sin førar her i tinget, vil eg faa lov til aa segja: Det er ikkje ordi aat ein førar. Me er nøydde til under tingingane med eit anna folk aa vera utan traktatar til dess me hev ført vaart standpunkt, det standpunkt som for vaar nasjon er det einaste verdige, og det som me finn er det som vaar nasjon kann godtaka, - til dess me med alle dei middel som stend til vaart raadvelde, hev ført dette standpunktet igjenom. Og daa trur eg ikkje at det midt i tingingane er rett av ein politisk førar aa segja at me kann ikkje vera utan traktatar. - Eg vil

slutta med aa segja at eg trur det vilde vera ovleg mykje kunne for oss, dersom me kunde koma so langt at me med heile den nasjonale kraft me eig, - jamvel um dei segjer at me er eit "overmaate" lite folk - stend bakum den lina som regjeringi tydeleg og rett hev sagt at ho vil fylgja, og at me styrkjer regjeringi i landet vaart til desse tingingane ved aa visa utheimen, at me verkeleg skynar at det gjeld um i slike tilfelle for ein nasjon aa staa fullt ut samla og einig.

Ingebrigtsen: Jeg beklager at de paa enkelte hold ikke har forstaat utenriksministerens redegjørelse. Jeg har liten utdanning, mit studium blev i fiskerbaaten med line og garnmasker, men jeg har forstaat den. Dette er et bevis paa likeoverfor dem som ikke har forstaat den, at deres forstand sirkulerer saa høit at den er over arbeidslivet, det er ikke nede blandt det arbeidende folk, det er ikke hos fiskerne. Jeg er sikker paa at denne debat hadde faat en langt anden vending, hvis denne sak hadde kommet fore i juni eller juli. Da hadde de ikke kommet og beklaget sig over at den ikke var behandlet paa tilbørlig maate i finanskomiteen. Og hvorfor? Jo, fordi da hadde fiskekjøperne kjøpt al fisken for en slik og ingenting, og da var hele bevilgningen kommet spekulanterne til gode. Nu gjælder det om at holde den tilbake, for nu kan det være en liten chance for fiskerne. Derfor er det med de herrer, som er oppe og snakker om at de er fiskernes talsmænd, bare bluff, og det er ret og slet bedrag. Et uttrykk i hr. Oscar Larsens tale beviser, at de har ikke været fiskernes hjælpesmænd. Han sa, at fiskerne har aldrig hat saa særlig gode vilkaar. - Vi har ikke bestandig hat traktatvanskeligheter. Der har været tider hvor vi ikke har hat traktatvanskeligheter, men fiskerne har bestandig været i daarlige vilkaar. Og den som ikke kjender til det kan ta sig en tur opover Nord-Norge, saa vil han se forskjellen mellem de smaa hytter, som fiskeren bor i, og de paladser, som de handlende bor i, og fiskeopkjøperen som gaar paa land og byr fiskeren velkommen, bor i. Da vil de se paa hvilken maate disse har hjulpet fiskeren. Jeg skal forsøke at ta en lignelse for situationen set fra en fiskers syn. Nu befinder altsaa denne forsamling sig ute paa havet. Her er kove og uveir, her er mulm og mørke. Vi er alle i fare. Den mindste ændring av kursen er blot og bart forlis. Hvis vi, naar vi er ute i en saadan situation, skulde begynde at dele meninger, - nogen vilde at vi skulde styre i sydvest, andre i syd-sydvest - hvor tror I det fører hen? Nei, det norske folk har sagt, at den og den kurs faar dere holde, de har sagt det saa kraftig at der er ikke nogen vei at komme forbi det. De har ikke sagt det bare en gang, men de har sagt det to gange. De har sagt det ved folkeavstemningen i 1919 og de har sagt det ved valgene iaar. Jeg hadde anledning til at høre et foredrag av høires fører i Tromsø, og derav fremgik det tydelig, at det som stod paa spild var hverken mer eller mindre end forbudets ophævelse. Jeg hørte ogsaa et foredrag i Tromsø av en av høires talere, hr. Ivarsson, det var ikke mer eller mindre end forbudets ophævelse, som var paa tapetet. Folket var klar over, da de gik til valg den 24de oktober, hvad det gjaldt,

saa man skal ikke her si som saa, at det var ikke alvorlig ment, det var bare en stikprøve, o.s.v. Nu har man faat to stikprøver, og resultatet viser det samme. Jeg vil gjøre alt hvad jeg kan og vil være med paa alt mulig for at hjelpe fiskerne i vort land, men at bryte med det norske folk, det kan jeg ikke. Jeg formaar det ikke. De næringsdrivende, de som staar og tar imot fiskerne naar de kommer av havet, har hat de største fordele av traktatvanskelighetene. Det er paa dem de kunde tjene over 100 pct. for rundfisken ifjor. Jeg snakket med fiskekjøpere i Lofoten, og de sa det var ikke tale om at denne fiskepris var for lav; men tiltrods for det forsøkte de at faa den ned saa langt som mulig, og det viste sig at de kunde holde sig enige. Konkurransen var begravet. De var enig om at det skulde holdes saa og saa lave priser, og resultatet fik vi se.

Ved den klipfiskgaranti som blev git ifjor var der ikke saa forferdelig svær staahei. Jeg kjender litet til det, jeg var ikke her; men jeg tror ikke, at der blev talt imot den med nogen stor uvillighet av dem, som sat inne med klipfiskbeholdninger. Den kom saa passelig sent, at da hadde fiskerne ikke noget at selge. Da sat fiskekjøperne inne med fisken. Mesteparten, den overveiende del av bevilgningerne, som er istandbragt til fiskeriernes fremme, er kommet i mellemmennenes lommer, og hvis hr. Oscar Larsen ikke har faat sin del av det, da beklager jeg ham for hans venner.

O. C. Müller: Jeg skal ikke feste mig ved den siste ærede taler. Det var en saadan række med uefterretteligheter og misforstaaelser av den situation som forelaa ifjor, at jeg anser det haabløst og unyttig at komme inn paa de sider av saken. Jeg tror han vil merke, at kanskje ikke en eneste mann i denne forsamling efter den redegjørelse som foreligger fra utenriksministeren vil stemme imot St.prp. nr. 22, og vi vil ikke, hverken det ene eller det andet parti, det tør jeg si, frata fiskerne de muligheter til at faa gode priser, som de kan faa ved hjelp av denne proposition, saa forsaavidt kan han spare sig alle de jammertaler. Jeg skal ta mit utgangspunkt i St.prp. nr. 22. Som jeg sa ifjor til handelsministeren vil jeg ogsaa gjenta iaar, at jeg anerkjender handelsministerens gode vilje til at gjøre det best mulig ut av en vanskelig situation. Jeg stemte for propositionen da, og jeg gjør det endmere selvfølgelig iaar. Den er forretningsmessig set riktig, grundlinjerne er gode, og det har bidrat sit til, at fiskerierne, den hele næring forsaavidt har kunnet opretholdes. De har kunnet det, og det har den proposition ikke en uväsentlig del i. Jeg vil gjerne yde retferdighet, og jeg mener det er paa sin plass. Det har været henvist fra usakkyndigheten, at man skulde omlægge bedriften, det skulde være en utvei. Propositionen viser, at handelsministeren forstaar, at det er galmanns snak. Det lar sig ikke gjøre. Jeg vil bare nevne et forhold, som gjør, at det ikke kan være tale om at omlægge en fiskeribedrift fra tørret til fersk fisk. Bare tørringen av de forskjellige torskearter skaffer beskjefdigelse for 40-50 000 mennesker i flere maaneder i dette land, altsaa et ikke saa stort antal som det antal av

arbeidsløse som vi har at regne med nu. Det viser, at det spørsmål er stort, større enn mange forstår. Det glæder mig ogsaa, at handelsministeren har høstet erfaringer og lærdomme av fiskecentralens miserer. Det er blit et forhistorisk statsprosjekt. At det er slemt for mange trods propositionen, det kjenner vi til, men at det ikke er blit en almindelig krach i store landsdele, det skyldes St.prp. nr. 133 for ifjor. Det er mit syn, og jeg staar ikke alene med det syn. Men der var forhold tilstede ifjor, som ikke er tilstede iaar. Man hadde Portugal aapen, da propositionen kom, og da Portugal blev stengt, saa fik vi Spanien aapen i disse 4 maaneder ved hjelp av den midlertidige avtale. Naar man nu driver spørsmålet videre og stenger begge de døre, sier det sig selv, at stillingen iaar blir ganske overordentlig vanskeligere. Og hvorvidt de beløp, som der her er tale om, vil slaa til, det har jeg mine store tvil om. Jeg tror, det kommer op i betydelig større beløp. Det er saa, at stenges de to land, har man bare det oversjøiske marked. Det konsumerer en tredjedel av den norske klipfiskeeksport, og det konsumerer bestemte typer, andre typer. De, som man har avsat til den pyrinæiske halvø kan ikke anvendes. Det er særlig Lofot- og Finmarksfisk. Og det vil den siste taler nok merke, at det rammer ikke minst hans distrikt. Det er nævnt, og jeg er enig i det, at noget av det værste ved situationen er det, at andre kommer inn i vore gamle markeder, og de portugisiske foranstaltninger med statssubvention, som blandt andet foretages for at ophjelpe deres egne fiskerier i landet, gjør, at det blir værre og berøver os avsetningen av vore produkter i fremtiden. Det er en meget betenkelig side av saken. En anden ting er ogsaa det, at staten nu er nødt til at gi fiskeeksportørerne paalæg om at konsignere sine varer til Spanien for at faa dem ut. Jeg saa, at der var under nylig innlastning - jeg tror det var noget som 1000 tons, altsaa 1 million kg, som staten hadde paalagt skulde konsigneres til Spanien. Det er vel ingen anden raad enn disse konsignationer. Men jeg vil minde om, at det har tat aarrækker for klipfiskeeksportørerne at komme bort fra det forkastelige konsignationssystem og komme over i fast salg. Man bryter ogsaa da med det, som det har tat aar at bygge op. Det hævdes av enkelte - jeg har ogsaa hørt det hævdet her i tinget, jeg tror blandt andet av repræsentanten hr. Tønder, at det har ikke noget at bety, i ethvertfald ikke noget nævneværdig økonomisk set for fiskerne, om man har traktater eller ei. Jeg skal bare i anledning av det faa si, at de 25 pct. tolldifference, som Norge maa betale under den midlertidige avtale vil gjøre noget saadant som 12,70 pesetas mere i told pr. 100 kg. enn Island betaler. Hvis man regner med vor normale avsetning til Spanien, dreier det sig om 17 millioner kg. Paa én maate kan vi si, vi er glad over, at vi har faat den midlertidige avtale, saa slet den end er - men trods den repræsenterer den tolldifference, som der ved den midlertidige avtale er mellem Spaniens behandling av norsk og islandsk fisk 2 millioner ut av den norske fiskers lomme, og hvis vi falder tilbake paa den spanske maksimalsats, 72 pesetas, - der er nu rigtignok tale om som minimumssats 32, formodentlig da det

dobbelte av det 64 - men hvis vi falder tilbake paa det, saa repræsenterer det 17 millioner kroner ut av den norske fiskers lomme. For i sidste instans gaar det ut over den norske fisker; for fiskekjøperen, tilvirkeren, indretter sine priser efter, hva han kan faa for sine varer. Dette er det nøgterne forhold, og da nytter det ikke for nogen at si og ingen bør staa og si, at dette er et litet spørsmaal for fiskerierne og for kystnæringen. Det gaar ikke an. Det er en av de ting, som irriterer mig, at man bestrider virkelige fakta. Man bør ikke opføre sig saadan som kjærringen mot strømmen og klippe og klippe og klippe og ikke ville se stillingen og saa tilslut gaa tilbunds. Man maa regne med de realiteter, man har at regne med.

Jeg skal ikke fæste mig saa meget ved de skyllebøtter, vi faar over os med visse mellemrum, med beskyldninger om at vi mangler fædrelandssind. Jeg vil si, at jeg tar end mindre ærgrelse eller bedrøvelse over de beskyldninger, fordi de kommer fra det hold, som de kommer fra. Jeg mener medrette, at jeg sitter her for at forsvare fiskeriernes interesse. Jeg har ingen direkte personlig interesse i spørsmålet, men de 3-4 000 vælgere, som har sendt mig hertil, har krav paa, at jeg gjør det og de har sendt mig ind med det mandat, og da mener jeg, det er min pligt at fremholde dette - ikke mindst i hemmelige møter. Det er min personlige overbevisning, at forbudsfolket, forbudslinjen, har bragt landet i ulykke; jeg har advaret mot den i 3 samfulde aar og jeg kommer vistnok ogsaa til at fortsætte med det - det har hittil været forgjæves. Jeg advarte først og fremst i forrige periode mot den linje, som venstre eller forbudsfolket valgte, den, at lovfæste forbud. Jeg sa, at efter mit bestik vil landet ad den linje bli ført op i ydmygelse. Jeg brugte det uttryk, at man skulde ikke bryte broer av, som man kanskje kom til at trænge. Det faar vise sig, hvem som har ret. Jeg tror personlig ogsaa idag, at der vil bli spørsmaal ogsaa om de retrætbroer, og jeg vil si, at den midlertidige avtale, som utenriksministeren har akseptert, er en retræt. Han er et stykke inde paa den bro, som fører mot retrætten, og et ikke saa litet stykke heller. Den, som befatter sig med politik, skal forsøke at lære av historien, siges det. Jeg har ogsaa mindet om det. Vi har sittende en mand i denne forsamling idag, som ogsaa sat her i 1909, nemlig sorenskriver Grevi. Da hadde vi ogsaa en saadan affære, hvor forbudsfolket gik blindt paa, - det gjaldt forholdet til Frankrige, en forhøielse av vinavgiften fra 100 til 1 000 kroner. Og hvad endte det med? Jo, det endte saaledes, at sorenskriver Grevi sa da: "Jeg skal ikke komme ind paa den personlige debat, som er ført her idag. Jeg skal ikke uttale mig enten om hr. Abrahamsen eller om hr. Aarrestad, da jeg ikke vil lægge sten til den byrde, som de allerede har." Det var retrættenes mænd da. Jeg vil haabe, at den nuværende regjering ikke kommer i den samme stilling. "Den er tung nok", sa hr. Grevi, "det er jeg aldeles forvisset om, saa det vil jeg ikke gjøre. Det, som jeg vil raade de to herrer til for fremtiden var bare, at naar avholdsfolkets program skulde opstilles, at det ikke blev gjort med saa stor letsindighet, som det blev gjort nu sidste gang. Vi taaler

ikke her at oppleve noget som dette her, vi som skal støtte avholdssaken her i landet. Det gjør vi ikke." Det var hr. Grivis ord i 1909 i en lignende historisk situation. Den samme situation i mere tilspidset form foreligger idag. Jeg har trukket lærdom av historien; men jeg vet ikke, om de andre har gjort det. Nei, vi har ret til at øve kritik og vi agter at gjøre det, selv om det ikke smaker. Man siger, at vi var med paa mandatet og vi var med paa det, jeg stemte selv for mandatet, men med reservationer, som jeg gjerne kunde læse op - jeg læste dem op ifjor; men jeg skal undlate at gjøre det iaar - meget av dette arter sig for mig som gjentagelser. Men mandatet er sprængt av venstre, det! Mandatet gik ut paa, at vi ikke skulde kjøpe mere end hva vi trængte til medicinsk, teknisk og videnskabelig bruk av hete vine. Socialdepartementet - det foreligger i de hemmelige dokumenter - siger her, at dette kan høist anslaaes til 150 000 liter fra Spanien. Den nuværende regjering har budt 300 000, det dobbelte av det, som mandatet forutsætter. Da skal man ikke vifte med dette mandatet og de bestemte og sikre linjer! De er brutt, det nytter ikke at negte det, og de kommer til at bli brutt endda mere.

Den forrige regjering var loyal mot mandatet. Den gik ikke videre end til 150 000 liter; den turde ikke gaa videre, den holdt sig det etterrettelig. Men den var samtidig - efter mit begrep - saa klok, at den sa, at naar mandatet ikke kan opfyldes, saa bringer vi saken ind for Stortinget igjen; for situationen er da uholdbar. Det fik den ikke anledning til. Det er ingen overdrivelse det som har været sagt her, at forbudspolitikken har gjort tusener for ikke at si titusener arbeidsløse i dette land. Det kan jeg tale med om, for jeg har noget kjendskap til de forhold. Det er ikke tvil om, at den har hensat mange landsmænd langs kysten og ikke mindst blandt smaafolket i nød. Og jeg sier det her for lukkede døre, at min mening er, at en god del av den nød vi har ikke mindst i Nord-Norge men ogsaa i Sør-Trøndelag og andre distrikter, hvor jeg personlig har overbevist mig om forholdene - det er ikke kommet saa sterkt frem som det burde, men jeg har overbevist mig om det selv ute i fiskeridistrikterne, at der er nød tilstede - den nød skriver sig fra mangelfuld avsætning av fisken og ikke mindst av torsken. Jeg har oplyst det - jeg har referert statistikk her tidligere. Hr. Alvestad - tror jeg det var - sa, at torskefisket er ikke det væsentligste fiske. Sildefiskerierne kan være likesaa store. Jeg kan godt begynde at læse op statistikk for ham, hvis han ikke tror mig. Men torskefiskerierne representerte dog i 1911 61,85 pct. av samtlige norske fiskerier. Sildefiskerierne er av en langt mindre betydning, og er sildefisket daarlig, som det var sagt av representanten hr. Markhus, saa er det vel des mere grund til at holde torskefisket oppe. Ødelægger man ogsaa det, ja da gjør man jo forholdene rent umulige for fiskerne, og det er det hr. Markhus gjør og vil gjøre. Jeg har anset det for at være min pligt at være disse nødlidende distrikters talsmand i denne sak, og jeg vil ogsaa fortsætte med at være det. Jeg vil ogsaa gaa saavidt - jeg sier det ærlig og aapent - at jeg kommer til at gaa utenom mandatet for at forsvare deres

interesser. Det har forundret mig, at arbeiderpartiets representanter f.eks. ikke har øinene aapne for de vanskeligheter de bringer ind over sine kammerater - for at bruke hr. Egede-Nissens uttrykk. Jeg sa det den 29de september ifjor; da brukte jeg det uttrykk, at der vilde komme til at skapes nød i mange hjem langs kysten til vinteren. Jeg tror det er skedd. Det tror jeg saa sandt.

Saa skal jeg komme litt ind paa hvad den ærede utenriksminister mente om utsigterne - hvad han uttalte under behandlingen av regjeringens erklæring den 14de juli ifjor. Han sa da: "Repræsentanten hr. Halvorsen gav en meddelelse om den forrige regjerings stilling til traktatforhandlingerne, og han sa, at hans regjering hadde fundet, at det var ørkesløst at fortsætte forhandlingerne paa grundlag av det nuværende mandat, fordi det var umulig at komme utenom en kontingent, som laa utenfor mandatet. Det er netop her forskjellen mellem den avgaaende og den nuværende regjerings standpunkt ligger. Vi er ikke enige i, at det er ørkesløst at fortsætte traktatforhandlingerne paa mandatets grund. Vi har tro paa, at vi skal kunne føre vor sak frem paa dette grundlag, og vi har ikke ret til at mistvile om, at likesom det er lykkedes os at komme overens med Frankrike paa dette grundlag, saa skal det ogsaa lykkes os at enes med Spanien og Portugal paa det samme grundlag."

Siden juli og til nu er der passert over et halvt aar, og naar man læser gjennom stortingsmeddelelse nr. 8 og ogsaa meddelelsen om forhandlingerne med Portugal, saa maa jeg spørge mig selv: Hvordan staar vi nu? Er de utsigter blit bedre? Jeg tror ikke der er mere end ett svar paa det. De er meget daarligere. Utenriksministeren har maattet gaa ind paa ting, som han dengang ansaa for utænkelige. Han har gaat ind paa at ofre den gjensidige mestbegunstigelse. Han har derved ydmyget vort land. Han har gaat med paa 25 pct. høiere toldsatser, og han har paa den maate trukket 2 millioner ut pr. aar av den norske fiskers lomme. Saken staar idag meget slettere, end den gjorde, da han kom med disse optimistiske uttalelser den 14de juli ifjor. Man ser utviklingslinjen. Jeg har sagt det tidligere - jeg anser ikke det for noget daarlig, at jeg advarer mitland mot at gjøre dumheter. Jeg har sagt, at det er ikke klokt at føre krig mot to fronter saadan som vi gjør, med Spanien og Portugal. Det er en farlig situation det for et litet land, at føre krig mot to større lande, og jeg har ogsaa sagt, at man gaar end mindre til en saadan krig, hvis folket staar splittet i to - i det lille land. Jeg mener, at dette er ikke nogen forræderisk tale, det er fornuftig mands tale.

Det kunde være fristende, siden denne stortingsmeddelelse nu for første gang foreligger til diskussion i Stortinget, at hefte sig ved forskjellige avsnit i den. Men jeg tror, at det vilde komme til at ta for lang tid, saa jeg skal ikke gjøre det. Der kunde dog være adskillig her at si til den stortingsmeddelelse, det vil jeg bare ha sagt, og det kan nok hände, at man ved given anledning faar trække frem noget av det her. For det er ikke tilfredsstillende set fra noget synspunkt, enten man er forbudsmand eller ikke-forbudsmand.

Jeg har det indtryk - og jeg tror det er riktig - at var der for et lands nationalforsamling, man tænke sig f.eks. England, av en utenriksminister blit forelagt en avtale med et andet land brytende med gjensidighetsprincippet og saadan, at England skulde betale 25 pct. større told for sine produkter - den utenriksminister vilde blit feiet væk. Der er ikke tvil om det. Saadan ser de, naar det gjælder spørsmåal, som er av eminent betydning for landets økonomiske liv. Vi har raad til at se det noget anderledes, later det til. Jeg er ræd for, at det slør, som utenriksministeren snakket om, er svært luftig. Men jeg er ogsaa ræd for, at det kan utvikle sig til det rullegardin, som fiskeridirektøren nævnte ifjor, da han sa det, at hvis vi ikke faar en ordning med de to lande, saa vil det betyde at trække rullegardinet ned for de norske fiskerier.

Dette mandatet skal jeg ikke komme ind paa; men jeg vil dog bestride, at det mandat var imperativt. Det var ikke imperativt. Der var dissens i næringskomite nr. 2, og der var dissens her i tinget om, at det var imperativt. Det blev desværre ikke klarlagt; for man gik som katten om den varme grøt. Forbudsfolket vilde ikke faa det fastslaat, og vi andre vilde heller ikke faa det fastslaat, saa der er ikke nogen avgjørelse truffet om, at mandatet var imperativt. Folkeavstemningen er der blit sagt tilstrækkelig om av høires fører, saa det skal jeg ikke hefte mig ved; men jeg vil blot minde om, at den, som stod nærmest det spørsmåal, den forrige socialminister, under sakens behandling i Odelstinget ifjor og ogsaa i Lagtinget - det husker jeg - uttalte, at folkeavstemningen skulde gjennomføres, hvis der ikke kom utenrikspolitiske vanskeligheter av stor betydning iveien. Det var den daværende regjerings socialminister. Han talte vel ikke bare paa egne vegne. Men denne forutsætning er brutt, og der er ikke noget andet ord for det, end at det er et bedrag. Vi maa vel, tænker jeg, idag nogen hver indrømme, at vi er kommet op i et corner, som det er vanskelig at komme ut av, og, som jeg har sagt, jeg tror ikke, der er nogen anden vei ut av dette - det er mit indtryk - end at faa mandatet ændret og søke at komme til det bedst mulige resultat, og saa faar Stortinget avgjøre, hvorvidt det strider mot vor nationale værdighet eller ei. Jeg har forresten bestandig advart mot at gjøre dette spørsmåal, som er et handelsspørsmåal, et forretningsspørsmåal, til et selvstændighetsspørsmåal. Det er ikke noget, som kan sammenlignes med unionskampen i forrige aarhundrede, det gaar ikke an. Grundlaget er et ganske andet. Det er en feil, at man har gjort det til det, og det gjør, at de, som ser det saadan, og som har faat det indpodet i sig, vil ha saa vanskelig for at kunne forstaa og bite over en løsning - en løsning som vi visselig blir tvunget til allesammen tilslut. Utenriksministeren sa, at tilslut skal vi komme gjennom naaleøiet. Ja, det siges, at det skal gaa an at faa en kamel gjennom et naaleøie ogsaa, men hvorvidt det lykkes i dette tilfælde, har jeg mine tvil om. Jeg tror ikke, at utviklingen i denne sak er saa opmundtrende, at man kan vente at komme igjennem det naaleøie. Da maatte denne St.med. nr. 8 fra utenriksministeren ha set noget anderledes ut. Saa

er der endel uttalelser fra nogen talere, som jeg skal faa lov at komme litt ind paa. En taler - hr. Scheflo var det visst - sa, at vi ophæver ikke forbudet, fordi nogen fiskegrosserere paa vestlandet vil det. Det viser, hvor ganske ukjendt den ærede repræsentant er med, hvad som staar bak dette krav, denne store sak. Jeg skal bare minde om, at høire og frisindede venstre gik dog frem fra forrige valg til sidste valg fra 201.325 stemmer til 301.000 stemmer. Den tilvekst paa 100.000 stemmer er vel ikke bare fiskegrosserere paa vestlandet. Aanei, valget i Nordland f.eks. burde lært baade den ærede utenriksminister og andre - hr. Scheflo ogsaa - at man holder paa at forstaa, at stillingen er uholdbar, ogsaa ute blandt fiskerne, ikke bare hos fiskegrossererne. Men det kan hände, at fiskegrossererne er de, som er kommet disse forhold nærmest, forstaa dem bedst. Men den forstaaelse kommer litt efter litt hos fiskerne ogsaa, vær rolig for det. Saa sa hr. Scheflo, at Spanien kan ikke undvære den norske fisk. Jeg har klarlagt disse forhold saa mange gange i forrige tingperiode, at jeg skal ikke i detalj komme ind paa det; men det er en helt ut uriktig paastand. Det har vist sig i de tider, da vi paa grund av krigen eller andre forhold har været forhindret fra at sende fisk til Spanien, at de greier sig udmerket godt uten vor fisk, likesom vi greier os uten deres vin, der er ikke tvil om det. Men det er et handelsforhold. Vil vi sælge vor fisk, maa vi kjøpe noget av deres produkter. Det er ikke noget nationalt spørsmaal. Saa er det bebreidet os, at vi bringer disse saker frem her i nationalforsamlingen. Men det samme sker i det spanske cortes, og det samme har ogsaa været tilfældet i Portugal. De, som føler hvor skoen trykker, har til pligt overalt at bringe saken frem, og det har man ingen ret til at bebreide os. Nei, man maa ikke lukke øinene for, at det er landets næst største næringsvei det gjælder og, som i 1912 - for at ta et enkelt aar - da hele vor samlede eksport var 370 millioner kroner - repræsenterte 103 millioner kroner eller 28%. Lægger man saa dertil skibsfartsinteressen, tænker jeg nok, man kommer til at merke desværre, at det blir en ganske alvorlig paakjending dette for vort land under de nuværende forhold, og jeg tror, man gjør ret i at overveie grundig, om man skal kjøre bent frem uten at ta økonomiske hensyn. Under unionskampens dage faldt de historiske ord fra statsminister Steen om det, som skulde komme derefter. Vær rolige for, mine herrer forbudsmænd, at der kommer ogsaa et derefter i denne sak, hvis man ikke vil bruke sin sunde fornuft.

Præsidenten: Den vanlege møtetidi er snart ute. Præsidenten vil gjera framlegg um, at me held fram litt ut yver den reglementsmeessige tidi.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Statsminister Blehr: Man hadde ønsket aa faa en oversikt over hvorledes forhandlingerne med Spanien og Portugal stod,

og jeg mener at den oversikt som utenriksministeren har gitt, er uttømmende og fyldig. De staar slik som det staar i dokumenterne. Man kan beklage at resultatet ikke er bedre, det kan man naturligvis gjøre, men man kan ikke si at man har holdt noget tilbake. Man har sogar fremlagt her for Stortinget det utkast, forslag til traktat som regjeringen har tenkt aa sende ned til Spanien. Ja, det er jo sendt ned, den 6te februar blev det sendt ned, og der er gitt ordre til at det skal fremlegges naar det tidspunkt kommer da tolltariffen er ferdig i Spanien. Jeg har ikke hørt en eneste bemerkning om det utkast. Det er altsaa forsaavidt ingen kritikk med hensyn til det forslag, som vi har fremlagt. Ja, det blev jo kanskje kritisert fra den siste ærede taler, som forresten var svært vidtløftig. Jeg vil forsøke aa fatte mig i korthet, og jeg skal ikke gaa stort inn paa hvad han har sagt, men jeg vil gi ham den anerkjennelse straks at han allerede i forrige møte forstod at det var til gagn for vaart folk at vi holdt møter for lukkede dører, og han lot sig ikke i forrige møte forlede til aa staa med klagesange som kunde ha skadet landet. Den anerkjennelse vil jeg gi representanten allerede straks. Men vi har altsaa hørt at det ingen annen klage er over denne traktat enn at dens kontingent er for høi, de 300 000 liter. Om den kontingent har der vært mange opgaver, fra dem som skulde vite det best. Man har søkt fra det sakkyndige departement opgaver over det, men det som kom den ene dag, stemte ikke med det som kom den annen dag. Og hvorfor? Fordi man naturligvis manglet anledning til aa bedømme dette. Saalenge som der i vaart land ligger svære oplag av hete vine som man har adgang til aa komme over mange steder, saalenge kan man ikke vite det legitime behov. Vi kan ikke garantere det. Men ialfald har departementet senest trodd at kontingenten skulde representere det legitime behov med 300 000 liter i Spanien. Naar det nevnes av og til, og nevnes likeoverfor den midlertidige avtale, at det er brudd paa Stortingets politikk, saa vil jeg gjøre opmerksom paa at det er ingen tanke om aa forandre den lovgivning som vedkommer forbudet, og vaar vin- og brendevinslovgivning. Det er meningen fremdeles aa opretholde det, og det er meningen aa ordne det saa, at ikke de to ting skal komme til aa kollidere, og naar vi faar vinmonopol, og brendevinsmonopol, saa faar vi et apparat som kan kontrollere det hele. Før da tror jeg ikke man kan faa full kontroll med dette her. Stillingen er altsaa den at vi har gjort et tilbud til Spanien, og hvordan er stillingen i Spanien? Hvordan har den vært? Stillingen hos oss er den at vi er kommet i tollkrig med Spanien og Portugal. Naar var det vi kom i tollkrigen? Man har sagt det var paagrunn av venstres avholdspolitikk. Javel, men naar var det vi kom i tollkrigen? Det var under den regjering som var før oss. Det var før oss. Vi arvet tollkrigen med Portugal og Spanien. Jeg bebreider ikke den foregaaende regjering noget, jeg mener bare at den skal forstaa at der har vært vanskeligheter for alle regjeringer. Det er ikke min mening her aa rette noget som helst angrep paa den foregaaende regjering, for det den gjorde, for den har handlet som den ogsaa trodde var riktig, og med hensyn til Spanien har den

spesielt i dette tilfelle handlet efter raad den trodde var riktigst: den sa op traktaten med Spanien, efter enstemmig forslag fra traktatdelegasjonen. Men saa spør jeg: Hadde ikke den regjering tanke den gang paa skibsfartstraktaten? Var den ikke belavet paa at ogsaa skibsfartstraktaten skulde gjøre følge med handelstraktaten? Det kunde ikke være overraskende at det spørsmål engang kom, og da det kom op, og blev aktuelt, fant vi at det var det retteste for iallfall aa faa utskutt denne opsigelse, aa gaa med paa en midlertidig traktat, og denne gang opnaadde vi iallfall at skibsfartstraktaten blev forlenget med 2 a 3 maaneder, og det paa et tidspunkt, da - som det er fremhevet av et par talere her - det var nyttigst for oss. Jeg skal ikke gaa nærmere inn paa det, men det blev fremholdt baade av president Halvorsen og en annen taler, at det var før jul at Spanien hadde størst interesse av traktaten, mens det nu er av mindre interesse. Derfor har vi altsaa ført det over fra det tidspunkt da Spanien stod best, og vi daarligst, og det mener jeg iallfall er en fordel. Derfor gikk vi inn paa dette. Men de herrer som bebreidet oss vaar stivhet, de taler om at vi har ydmyget landet, og hvorved? Jo, siger repræsentanten fra Kristiansund, - hvis en engelsk utenriksminister hadde gjort det som vor har gjort, vilde han ha været feiet væk straks. Ti hvad har vor gjort? Han har gaat med paa i denne midlertidige avtale at la vor klipfisktold være 25% høiere end andre landes. Ja, vi staar i handelskrig, og da maa man undertiden finde sig i noget av hvert. Men sammenhængen er, at der er et visst forhold i det. Vi tilbød Spanien, at vi skulde gaa til Stortinget med forslag om at nedsætte tolden paa sydfrugter, men det kunde vi ikke gjøre, før Stortinget var samlet. Altsaa: Indtil tolden paa sydfrugter kom ned i den gamle skik omtrent, gik vi med paa, at disse 25% blev staaende ogsaa for Spanien. Vi maatte betale mere i klipfisktold, Spanien maatte betale mere told for sydfrugter end grundlaget for vore forhandlinger ellers var. Der er jo en sammenhæng i det. Og saa er det talt om at vi maatte betale saa meget, - det er regnet ut i millioner av kroner hvad vi maatte betale mere end f.eks. Island eller andre lande. Men samme taler erkjender, at det har været til gavn for os - det har ikke været til fuldt gavn, men vi har ialfald kunnet sælge endel. 1 million kg. klipfisk er sendt i konsignation; det kan jo være, at det ikke er den bedste maate at sende den paa, men den er da kommet ut av landet og ind i Spanien. Saa maa man huske paa et spørsmål, som ikke er løst, og som kanskje ingen her i salen er mand for at løse, det er valutaproblemet. Regner man i danske kroner har Island faat færre kroner for sin fisk, end vi har faat i norske kroner for vor tiltrods for, at vi har hat større utgifter der. Men saa er det et spørsmål som man skal undersøke for at komme til klarhet over dette, og det er hvordan prisforholdene er i Norge og i Danmark. Det er imidlertid undersøkelser som ikke lar sig anstille, og som ikke er anstillet. Nu, vi har altsaa handlet under fuld bevissthet om betydningen av de næringsveie det her gjælder. Vi har handlet under fuld bevissthet om det, men vi har dog ikke uten videre kunnet bøie os for hvilkesomhelst krav.

Hvordan har Spanien staat? Jeg nævner det. Spanien har staat i toldkrig med Frankrike, Holland, Italien og med Norge og med Danmark. Jeg tror ikke, at den ærede repræsentant fra Kristiansund kan paavise, at det i Spanien har været ført en saadan tone som her i Norge. Det har det ikke. Jeg har set litt paa hvad der foregik dernede før; selv de korporationer som var mest skadelidende har brukt et sømmelig og beskedent sprog, og de har sagt, at de har den største tillid til at regjeringen og utenriksministeren vil fremme deres saker. Derfor har Spanien kunnet føre sin toldkrig med værdighet, men det har vi ikke gjort. Her har man skreket op fra alle kanter, at vi kan ikke bære toldkrigen. Stortingets præsident siger idag: Vi kan ikke være uten traktater! Det er jo en ting for sig. Men i forskjellige variationer kommer det, at alting gaar tilgrunde langs kysten, det er forbi med dem allesammen. Jeg hører rigtignok, at der er strid mellem repræsentanterne fra Aalesund om, enten det gaar mest ut over exportørerne eller over fiskerne, men ialfald skal det være forførdelig daarlig. Siden den sidste taler gik tilbake til unionshistorien skal jeg ogsaa minde om en liten historie fra dengang. Det angaar ikke unionspolitikken i den forstand: Vort selvstændighetsverk, men det angaar vor toldpolitik dengang. Vi hadde dengang en mellemrikslov med Sverige. Det var min overbevisning, at den var til skade for vort land, at den var i høi grad uheldig. For baade den svenske industri og det svenske landbruk laa og trykket os ned. Imidlertid var der mange fabrikker som var anlagt paa dette, og de var bange for en omlægning. Øieblikkelig blev det derfor gjort til et partispørsmål: MelleMRIKSLOVEN maatte ikke opsiges! Og der blev det bevingede ord, at fabrikkpiperne ved Akerselven og ellers i vort land vilde holde op at ryke. Jeg tænker allesammen husker det. Hvad var følgen? Følgen var, at da spørsmålet om mellemrikslovens opsigelse kom frem i den svenske riksdag, sa Boström, der hadde hat betænkeligheter ved at si den op: Jeg anbefaler at den opsiges, men det er min forutsætning at vi faar en ny og bedre mellemrikslov. - Men lykken for os var bedre, for da begyndte man at faa forstaaelsen av, at man ikke kunde faa mellemriksloven uten væsentlig at skade vort landbruk. Og det var væsentlig landmændene, som satte sig imot fornyelsen. Og fabrikkene maatte naturligvis omlægge endel av sin bedrift. Hjula Væveri, som hadde sendt billige varer til Sverige, maatte lægge det an paa en anden maate. Hvad er det vi staar overfor nu? Er det ikke det samme? Man risikerer med dette skrik, hvor man fortæller, at man er saa avhængig, at man netop ingen vei kommer. Og det er min overbevisning, at har vi hat nogen vanskeligheter er det ikke bare fra Spanien at de er kommet. Vanskelighetene er kommet fra vore egne landsmænd. De har nu som før i saadanne tilfælde trod at vareta sine interesser ved at optræ paa en saadan maate. Den ærede repræsentant fra Aalesund sa, at man ikke kan leve av fædrelandskjærlighet. Nei, men man kan leve i fædrelandskjærlighet, og hvis man faar det rette syn for det, kan man ogsaa i virkeligheten vareta sin nærings interesser meget bedre; man kan her i landet optræ med værdighet og ro, og da har man langt bedre chancer for at

faa gjennomført en traktat, end man har, naar man fra de kanter staar og forkynder, at vi er absolut solgt, hvis vi ikke faar denne traktat.

Hr. Otto B. Halvorsen indtok atter præsidentpladsen under statsminister Blehrs foredrag.

Præsidenten: Det er præsidentens agt at holde paa indtil forhandlingerne for lukkede dører kan bringes til ende, og præsidenten henstiller derfor til talerne at fatte sig i størst mulig korthet. Der er en række talere indtegnede.

Lykke: Den ærede statsminister sa, at hans regjering arvet toldkrigen av den forrige regjering, og at det var dens opsigelse av den spanske traktat, som skapte toldkrigen. Ja vel, la os gaa tilbake da og se paa denne sak i sin sammenheng. Hvorfor blev den spanske traktat opsagt? Fordi at Spanien beskyldte Gunnar Knudsens regjering for traktatbrud ved at den utstedte sine forbud. Da delegationen nede i Spanien blev mødt fuldstændig som fiender, da sendte den det raad hjem til Norge, at traktaten maatte opsiges, forat vi skulde komme væk fra den bestemmelse, hvorpaa den daværende regjering absolut hadde gjort brud; det var grundlaget for opsigelsen av traktaten med Spanien. Man faar et ganske levende indtryk av, at venstreregjeringen i dette tilfælde staar oppe i vanskeligheter, som den selv neppe vet at komme ut av. Den har læst op et forslag, som den har sendt Spanien, og den ærede statsminister uttalte, at der ikke var kommet nogen indvending mot dette forslag. Nei, denne regjering har jo faat Stortingets sanktion paa sin fortolkning av det tekniske - det saakaldte legitime behov av hete vine, et behov, som man tidligere selv ikke med den gunstigste fortolkning mente kunde komme lenger op end til 100 a 120 tusen liter. Og det skal forundre mig, om der ikke i den senere tid er tilflydt regjeringen en statistikk over forbruket av disse hete vine, som falder nøiagtig sammen med den statistikk som den daværende socialminister, Klingenberg, fremla for Stortinget; det skal forbause mig. Hvad er det saa, som har bragt os op i disse vanskeligheter, og hvad er det saa, som gjør, at høires fører, og at representanten fra Kristiansund kunde betegne det som et bedrag, den bruk, som er gjort av folkeavstemningen? Det er efter min mening ene og alene den ting, at venstreregjeringen, da den ærede utenriksminister her i juli erklærte, at han mente, at han skulde naa et resultat, tiltrods for, at der ikke forelaa noget, som begrundet det, at noget var hændt som kunde ha git venstreregjeringen grund til at tro paa, at dette kunde føre frem til et resultat - at venstreregjeringen gaar hen og knæsætter, lovfæster forbudet paa et tidspunkt, som vil gjøre det til en national ydmygelse, hvis man blev nødt til at slaa til retræt; paa det tidspunkt først blir det en national ydmygelse, hvis man gaar tilbake, ikke tidligere; tidligere var folkeavstemningen behandlet som det, den var, paa det grundlag, som den hadde faat her - som et folkeønske, som Stortinget i det længste skulde ta hensyn til. Men fra det

øieblik forbudet blev lovfæstet, er vi kommet over i det, som jeg vil kalde et bedrag. Hvad var saa grunden til, at denne venstreregjering, som dog bestaar av mænd, som ser uhildet paa selve forbudet, gik hen og foreslog forbudet lovfæstet, før Stortinget gik fra hinanden? Vi stod overfor nye valg, folket vilde faa adgang til at uttale sig i valg - hvad var saa grunden til, at regjeringen fandt det tidspunkt for at lovfæste forbudet? Jeg tar neppe fejl, naar jeg siger, at hvis de herrer idag med haanden paa hjertet vilde avgi en erklæring for Stortinget om grunden til, at de gjorde dette, vilde de maatte si: Fordi vi trodde, at dette var den rette vei; vi hadde grund til det, fordi at en, som stod disse forhandlinger nær, hadde sagt til os det og det. - Der er det, det store folkebedrag begynder, som man virkelig kan betegne dette. Baade dette lovfæstede forbud og det, at Spanien nu svarer med at opsi sjøfartstraktaten, det er det, som selvfølgelig gjør det saa yderlig vanskelig at komme ut av dette kaos. Den ærede utenriksminister fandt at maatte gi en lang utredning av et almindelig nationalt syn - hans syn var det vel, men det skulde ogsaa være et utpræget nationalt syn paa vort forhold til Spanien og Portugal. Jeg tror, dette har faat sit svar fra repræsentanten fra Kristianssund - en mand, som kanskje sitter inde med det bedste kjendskap til den bedrift, som her i første række er nødlidende. Han har forklart, hvilke værdier det er, som staa bak dette; det er ikke disse tre millioner, vi taler om idag - vi tør vel si det nu, nu snakker jeg for lukkede døre, og jeg siger like ut, at jeg er ganske enig i det, at for aapne døre skal man ikke staa her og klage, vi har adgang til at holde møte for lukkede døre og forsøke at gjøre det forstaaelig for de herrer paa den anden side, som i dette ser saadanne bagateller - vi staa overfor ganske andre tap, end disse 3 millioner, som vi idag skal bevilge, kan dække. Vi kan reise langs hele vor kyst og se, hvor vanskelig situert forretningsstanden er, og hvor vanskelig situert alle de er, opover langs vor kyst, som har skaffet sig fartøier. Konkursernes antal har talt sit sprog. Selvsagt har ikke traktatvanskelighetene med Spanien ene og alene skylden for dette; men en væsentlig og stor del av skylden har de dog. Det er da spørsmålet, det store sociale spørsmal, som man her har forsøkt at løse, jeg hadde nær sagt ved at spille det ut som en trump likeoverfor utlandet ved at bringe det derhen, at det skal være et nationalt spørsmal, hvorom hele det norske folk maa samle sig, fordi nu er det en kamp mot de fremmede. Det var ganske rørende at høre hr. Scheflo, som jo er saa nøie knyttet til utlandet, staa her og tale om nordmænds pligt i denne sak, og være saa yderlig bekymret for høires politik i forbudsspørsmålet. Det hørtes næsten ut paa hr. Scheflo som om han virkelig skulde ønske, at høire maatte ha lidt mere medgang i sit syn paa forbudet end han trodde de vilde faa. Det er i det hele noget visst forlorent over al denne tale om det nationale, om dette at man skal staa samlet, naar man tænker paa hvad i grunden de mennesker ofrer av nationens kræfter og nationens lykke, de, som vover at sette kanskje vore største næringsveie, fiskerierne, skibsfarten, vor eksportindustri, op mot et socialt spørsmal, hvorom der er

yderst delte meninger i vort land. Da vil jeg begynne med at spørre: Er de mennesker nationale? En ting som jeg delvis kan være enig i det er, at man, naar man holder møte for aapne døre og man staar i en vanskelig situation, saa skal man være varsom med at fortælle, hvilke vanskeligheter der er skapt for vort land ved den situation vi er oppe i. Saa langt vil jeg gaa, at jeg vil si, at man skal være varsom hermed. Men de gange, som det her for lukkede døre er sagt fra fra mænd, som kjender disse bedrifter, og de gange som det er forklaret grundlaget for denne folkeavstemning, det er utallige gange, mens de gange, hvor man for aapne døre kanskje for sterkt har understreket det tap, landet lider, det er meget faa gange. Hr. Markhus holdt et foredrag ut fra sit syn paa selve dette sociale spørsmaal, et foredrag, som jeg vil gi ham min kompliment for, for jeg respekterer dem, som tror paa forbudet som veien fremad i ædruelighetsspørsmålet; men jeg begriper ikke, hvordan de kan fortsatte med den tro efter hvad de har set. Men repræsentanten sa dog et sandt ord, som jeg vil understreke: Har vi først slaatt ind paa den vei, er vi bundet til at følge den, "saa sandt den fører frem". - Jeg ber dem legge merke til den reservation! Jeg vover imidlertid at paastaa, at den vei, vi er inde paa, fører ikke frem, og regjeringen maa legge det frem for Stortinget og si - "Vi naar ikke frem, men vi tilraader eder en toldkrig med Spanien, fordi det vil være en national ydmygelse at gaa tilbake", som d'hr. naturligvis vil si, og overlate til Stortinget om det vil ta fornuften fangen og si: "Det er dere mine herrer, som vil ta den nationale ydmygelse, men vi er ubunden av eders syn paa dette". Da faar vi se, hvad Stortinget vil si. Men en klar situation maa vi ha, og det blir d'hr.'s sak at fremlægge det for Stortinget. Jeg skal følge præsidentens henstilling og avslutte med disse ord, idet jeg dog forbeholder mig i tilfælde at komme tilbake senere.

Steinnes: Jeg skal kun si noen faa ord, da debatten allerede er blit nok saa langvarig. Jeg vil først likeoverfor venstres saakaldte forbudspolitik sterkt reservere mig, idet jeg tror det er riktig, som utenriksministeren sa, at den er meget avdæmpet. Men jeg vil paa den anden side endnu sterkere reagere mot høires standpunkt i denne sak. Præsident Halvorsen uttalte i slutten av sin tale, at han forlangte respekt for høires standpunkt i denne sak. "Jeg forlanger" sa han. Men det er spørsmaal om man kan "forlange" respekt. Jeg mener - at man maa vinne respekt i en sak, fordi saken i og for sig er respektabel og ikke staa og si at man vil forlange respekt - uten da den rent parlamentariske. Naar man ser paa denne sak - jeg dømmer ikke bare ut fra det, som er sagt her, men ogsaa ut fra det som er sagt fra høires side i den kamp partiet har ført mot forbudet, - vil jeg ikke si, at det indbyr os til at vise noen slags respekt. Den ene dag kan høires ledende presseorganer si, at forbudet er ikke effektivt. Der smugles og der brændes hjemme. Men naar saa myndighetene tar dette alvorlig og forsøker at indføre en virkelig kontrol, saa kommer de samme presseorganer og sier: det er latterlig, man bevæbner baater, man vil bruke vaapen, og man kaster bort

mange penge paa den kontrol. Hvad skal man si til saadant? Det er ulogisk. Eller saa maa man tro, at der stikker noget dypere under, som man ikke vil komme frem med. Og det er uærlig. Et andet træk er det, at man beklager sig over at forbudet har ført til saadanne moralske tilstande her i landet, at folk ikke respekterer lovene. Men de samme organer og partier sier, at forbudsloven er ikke stort at bry sig om.

Et saadant standpunkt er ikke videre respektabelt; det er ganske meningsløst og ulogisk. I motsetning hertil vil jeg si, at repræsentanten Larsen var ærligere; det ligger dog en stor fordel deri, at en ting blir sagt klart og tydelig, at man ikke skjuler noget. Og likesaa repræsentanten fra Kristianssund: det var et forretningssspørsmål, et handelsspørsmål, et pengespørsmål, hvilket jeg før var overbevist om, at det var. Men de maa da, disse repræsentanter, naar de opfordrer os til at forstaa deres standpunkt og til at forstaa stillingen for fiskerierne i kystdistrikterne - ogsaa kunne forstaa vort standpunkt. Det er vel en selvfølge, at hvis man skal naa noget i disse forhandlinger, saa maa det forutsette, at man indfører mere spirituosa til landet. Hvad skal man saa gjøre med den vare? Skal den drikkes? Skal folk kjøpe den? Eller skal man slaa den bort? I alle tilfælde koster ogsaa den penge. Men ikke bare det: Hvis en saadan flom av spirituosa kommer til landet, til hjemmene rundt omkring, saa er det ikke bare det, det koster, ikke bare pengene, som har betydning: men det vil føre til ødeleggelse av langt større og dyrebarere værdier. Det er dette, vi vet. Og saa vil vi gjerne si til disse repræsentanter: Dere maa ogsaa forstaa os, som ser dette spørsmål i sammenheng - at det ikke bare er et spørsmål om at vinde bedre avsetning for fiskeprodukter, men ogsaa et spørsmål om samtidig aa gi spirituosaflommen lettere adgang til vort land. Og dette maa vi lægge merke til. Som arbeiderrepræsentant er jeg fuldt opmerksom paa den ting. Tilslut vil jeg bemerke - naar høire tar til indtægt for sin respektable forbudspolitik, at de gik saa frem ved valgene, eller naar de siger, at de varetar kystbefolkningens interesser - at mange av dem som stemte med høire ved sidste valg, ikke var saa meget fiskeriinteresserte, som de var brøndevinsinteresserte.

Statsraad Mowinckel: Det blev sagt av den ærede repræsentant fra Kristianssund, at han hadde et sterkt indtryk av, at den debat, som førtes her idag, var en gjentagelsernes debat, og intet sandere ord kunde ha været sagt. Jeg synes, det var som igaar, jeg stod og hørte denne samme debat. I juli maaned, i september maaned blev der sagt omtrent de samme ord og brukt omtrent de samme argumenter; for og imot vor forbudspolitik og vor traktatpolitik førtes den gang som nu idag en diskussion knyttet til forslaget om understøttelse av vore torskefiskerier. Idag blev diskussionen merkelig nok - som jeg synes noget kunstig - fremkaldt paa den maate, at en æret repræsentant av høire sa, at han ikke kunde stemme for forslaget om understøttelse av vore torskefiskerier, før han vidste, hvorledes traktatforhandlingerne stod. Nuvel, en

aarsak skulde debatten ha. Jeg synes, det hadde været naturligere, om man hadde tatt disse to ting for sig. Men jeg kan som handelsminister glæde mig over, at denne diskussion visselig har gjort det klart for alle, som har hørt den, at indstillingen om støtte til torskefiskerierne er like påkrævet i år, som den var det ifjor. Der blev sagt - jeg tror, det var av repræsentanten O.B. Halvorsen - at denne debat her i Stortinget om vor traktatpolitik hadde maattet presses og tvinges frem. Intet er urigtigere. Forholdet er jo det, at straks Stortinget traadte sammen, hadde utenriksministeren forberedt forelæg for Stortinget om hele vor traktatsituation og de forhandlinger, som var ført. Jeg tror til og med, at de meddelelser, som er avgit som hemmelige dokumenter, stod opsat i korrektur, før Stortinget traadte sammen; man har villet vente, til de var færdigtrykt, og omdelt, men da var det en selvfølge, at der fra regjeringens side vilde fremkomme meddelelse om traktatforholdene. I det hele tatt synes jeg, at den bebreidelse, som er rettet mot regjeringen - at den har trøneret denne sak, ikke fremmet den saa hurtig, som ønskelig var - er nok saa uberettiget. Der blev nævnt som eksempel, at tiden gik fra september til november, forinden den spanske minister fik noget svar. Men dette var jo netop paa den tid, da valgene foregik. Og det maa da enhver kunne si sig selv, at valgene spillet en meget stor rolle for disse traktatsspørsmål; blev der ved valgene et flertal for høires standpunkt, saa vilde jo traktatforhandlingernes utvikling ske paa en ganske anden maate, end om der blev flertal for den opfatning, som venstre regjeringen hævder, nemlig, at som grundlag for de fortsatte forhandlinger maatte folkeavstemningen og forbudslovene ligge. Nu tales der fra repræsentanten Halvorsens side med et slags skuldertræk om folkeavstemningen. Han talte ikke slik om den tidligere, hverken han eller andre av høires førere; de førte meget sterke, varme og bestemte ord om den respekt, som ikke mindst denne forsamling maatte vise for denne uttalelse, denne bestemte viljesytring fra folkets side. Jeg har tidligere citert; jeg kunde gjøre det idag ogsaa; men det er ganske overflødig; for jeg er sikker paa, at ialfald de ærede herrer selv husker, hvad de sa. Nu skal der gaaes over folkeavstemningen med et viskelær. Men slikt gaar ikke saa let; for denne folkeavstemning, som de herrer selv har uttalt saa sterke ord om, og som de selv i sin politiske ledelse, netop hvor det gjaldt dette spørsmål, har fulgt, netop denne folkeavstemning er jo siden fulgt av andre ytringer fra Stortingets og fra folkets side, som de herrer dog ikke kan være blinde eller døve for. Hr. Lykke sa, at det var galt, at forbudet blev lovfæstet. Ja, det kan jo han mene. Imidlertid er det lovfæstet, og lov skal lydes, og det lot til, at ialfald den ærede repræsentant hr. Lykke i noget sterkere grad end den ærede repræsentant hr. Halvorsen forstod, at lov var en magt her i landet, for han sa, at efter lovfæstningen av forbudet her i landet er det noget av en national ydmygelse at slaa retræt. Altsaa, det er ikke alene folkeavstemningen, som nu staar bak regjeringens optræden i denne sak, men det er loven, som har angit regjeringen dens vei i disse ting. Men

loven den kunde omstyrtes; det sa den ærede representant hr. Halvorsen selv, at fik hans opfatning og hans parti flertal ved valgene, kunde loven omgjøres, saa den ikke lenger bandt. Kan hr. Halvorsen faa loven omgjort av dette storting, saa la ham prøve det. Jeg har indtryk av og et sterkt indtryk av, at dette stortings flertal staar bak regjeringen i dens traktatpolitikk. Her er det tredje moment, som er kommet til: valgene. Det er ikke bare folkeavstemningen, men det er loven, det er valgene og det er dette stortings flertal, som staar bak regjeringen i dens traktatpolitikk, og da skulde man være dobbelt forsiktig med at undergrave regjeringens stilling. Jeg vet nok, at fra regjeringen kom til magten, saa har den, i motsætning til hr. Halvorsens egen regjering, maattet regne med illojalitet fra oppositionens side. Intet har været undlatt for at vanskeliggjøre regjeringens stilling i traktatforhandlingene, ingen høireavis har været stoppet, naar den skrev skammelige og nedsættende ord om vort land i traktatforhandlingene, og høires talere med hr. Halvorsen i spidsen reiste rundt land og strand og førte megen løs tale paa læberne mot regjeringens forhandlingspolitikk, saa støtte har den ikke faat. Vel, jeg tilskrev meget av dette valgfeberen, valgagitationen, ønsket om at komme i flertal spesielt paa dette punkt. De kom ikke i flertal. Nu gjør regjeringen regning med den lojalitet, som enhver god nordmand skal vise sin regjering, naar den paa landets vegne forhandler med et fremmed land.

Hr. Halvorsen lot, som han var uvidende, han hadde intet hørt, intet forstaat. Hvad hadde utenriksministeren sagt, sa han, hvilke opplysninger hadde utenriksministeren kommet med? Jeg tror ikke, at den ærede representant er saa uvidende, som han later, jeg tror, den ærede representant meget vel har forstaat, hvad utenriksministeren har sagt. Har han ikke forstaat det, kan han ikke ha hørt, hvad utenriksministeren sa, for det var dog klare og greie ord, de viste tydelig regjeringens standpunkt. Utenriksministeren la til og med frem den note, regjeringen har sendt den spanske regjering som uttrykk for sit standpunkt, og hvad gikk den note ut paa? Jo, at vi tilbød Spanien de gunstigst mulige vilkaar for de produkter, som det har interesse av at sende vort land, paa betingelse av, at vi fikk den gunstigst mulige behandling for de produkter som vi har interesse av at sende, og med hensyn til vinen, saa fastholdt vi den kontingent, som vi mener, svarer til landets behov, nemlig 300000 liter. Der kan strides om, hvorvidt dette svarer til landets behov eller ikke. Personlig er jeg av den kanskje - kan man synes - noget kjætterske mening, at jeg tror, at naar vi nu faar vort vinmonopol i orden, naar vi nu faar handelen saa at si i vor egen samlende haand, skal det vise sig, at 300000 liter hetvin vil kunne omsættes her i landet, vil kunne brukes her i landet fuldt legalt indenfor forbudslovens bestemmelser. Det tror jeg, men derom kan det jo ikke nytte at tvistes, det faar fremtiden vise.

Man skulde jo ha haabet og trodd, at der idag fra oppositionens side kunde været git regjeringen visse gode raad, visse positive forslag, som kunde pekt paa, hvorledes

disse vanskelige spørsmål skulde og kunde løses. Hr. Halvorsen hadde et slags raad - jeg kan ikke si andet end, at det glædet mig, men paa den anden side er jeg ikke saa ganske sikker paa, om han selv til enhver tid ialfald like overfor regjeringen vil staa fast ved det raad. Han sa, at linjen med en kontingent, som svarer til vort behov, det er dog en linje, den kan følges; svigter vi den, er vi ute paa et skraaplan. Idag staar regjeringen paa den linje, det er den, den vil prøve at naa frem ad, det er den, den vil prøve at faa traktat paa. Om det lykkes, avhænger for en stor del efter min mening av den samlede vilje, som i denne forsamling staar bak regjeringen. Den spanske legation, den spanske regjering har visselig gode forbindelser og god tilknytning her i Norge, de vet meget vel, hvad der sker, de følger nøie med, og det er ikke underlig, at de som følge av den svakhet, den mangel paa rakryggethet, som gang paa gang under disse forhandlinger er kommet tilsyne ogsaa offentlig - for det er desværre ikke bare for lukkede døre, at ynkeligheten faar sit utslag, det er ofte og oftest for aapne døre - de er fuldt opmerksom paa den svakhet, den mangel paa rakryggethet, som vi saa ofte har git tilkjende, hvor det gjelder disse forhandlinger - det er ikke underlig, at de som følge av den mangel paa fasthet er gaat ogsaa til det skridt at opsi sjøfartstraktaten. Nu vet alle at det ikke er hyggelig, handelspolitisk eller nationaløkonomisk, om dette land skal være uten handelstraktater hvor det gjelder vore fiskerier, uten sjøfartstraktater hvor det gjelder vor skibsfart. Det vet alle. Men la os nu ikke øieblikkelig tape hodet; vi har et aar før sjøfartstraktaten løper ut. Man saa tidligere at høirepressen, for at understreke hvilken risiko det var for vort land, at sjøfartstraktaten blev opsagt, hver gang der bare var rygter ute om at Spanien tænkte paa at si den op, ofte over to spalter, ropte ut at nu var sjøfartstraktaten opsagt, nu sank vi rent i knæ. Det er den slags ytringer, det er den slags uttryk for et lands stemning som ikke skal styrke en regjering, naar den fører vanskelige forhandlinger i en sak, hvor den har likesaa stor lyst som nogen repræsentant for Kristiania til at naa frem til seir. Vi fører ikke disse forhandlinger for vor fornøielses skyld, vi fører dem i det bestemte haab, med den mest brændende lyst til at naa frem til et for vort land gunstig resultat, og ikke alene et gunstig, men ogsaa et værdig resultat. Tænk om den spanske minister, naar han aapnet sine norske aviser imorgen tidlig og fik dem oversat, fik se at det norske Storting enstemmig stod bak den norske regjering i den sidste note som gav uttryk for, at vi vilde grundlægge vort fremtidige forhold til Spanien paa mestbegunstigelse for vore varer og hvor det gjelder vin, paa en kontingent, som var i overensstemmelse med den traktat med Frankrike som tidligere var sluttet. Tænk for en styrke det vilde gi regjeringen. Er det nu nogen av alle dem som har hat ordet, som har pekt paa en anden vei, er det nogen som i dette øieblik har hat mot til at ta forhandlingerne fra den nuværende regjerings hænder for at begynde paa et andet grundlag end det, som folkeavstemningen, som loven og som det sidste valg har git? Jeg har ikke hørt det. Derfor er det et gode og en styrke, at

selv om høire fremdeles fortsætter den opposition, som i saa høi grad har svækket vort lands stilling likeoverfor fremmede lande, saa har dog regjeringen efter denne debat en sterk følelse av, at Stortingets flertal staar bak regjeringen i denne sak.

Ivarsson: Det er sagt at den ærede utenriksministers svar litet gav av positive opplysninger om, hvorledes traktatforhandlingene i dette øieblik staar, og det er saa. Hans svar gav litet av positive opplysninger. Men naar man hørte paa ham med opmerksomhet, og det har jeg gjort, kan man læse adskillig mellem linjerne hos den ærede utenriksminister. Naar man hører hvorledes han paa det sterkeste betoner at det gjælder at hævde strengt og bestemt det han kalder det nationale standpunkt - det vil si forbudet - naar vi hører ham lægge vægt paa, at nu skal det hele folk staa samlet og sætte alle kræfter ind paa at kjæmpe sig igjennem det han kalder "naaleøiet", og naar han taler i bevægede ordelag, næsten rørt, om de krav som nu vil stilles til det norske folk i retning av selvbeherskelse, i retning av offervilje, naar vi hørte ham tale om det, kan vi mellem linjerne læse os til det, som jeg tror hele Stortinget vet, og det er det at vi har ingen, absolut ingen utsigt til i en overskuelig fremtid at faa vore traktatforhold til Spanien og Portugal ordnet paa en saadan maate, at det kan bli tjenlig for vore næringsinteresser. Det læser jeg mellem linjerne i utenriksministerens svar, og det tror jeg er den store sandhet som endnu ikke er blit sagt, men som burde siges fra regjeringsbanken. Og jeg har et tillægsspørsmål at stille utenriksministeren, og jeg stiller det til den samlede regjering: Naar vil denne regjering staa frem og si offentlig for det norske folk, at vi indser at vor linje ikke fører frem uten at stille krav til folket økonomisk, som vi ikke er sikker paa at det magter at bære? Naar vil regjeringen si det offentlig? For da skal saken drøftes. Jeg la med interesse merke til det billede som den ærede utenriksminister anvendte om naaleøiet. Hadde han været lidt bedre kjendt i den bok, hvori dette billede oprindelig er brukt, hadde han ikke anvendt det i denne forbindelse. For der betegner det at komme igjennem naaleøiet, at man skal lægge av sig paa den anden side al indbildt storhet, al selvgodhet, al selvsikkerhet, al opblæsthet, al tro paa egen evne, al tillid til egen retfærdighet, og saa skal man gaa aandelig talt nøken gjennem naaleøiet for ydmygt at begjære og motta naaden paa den anden side av naaleøiet. Paa den maate er billedet anvendt der, hvor det fra først av er brukt. Og jeg tror ikke egentlig utenriksministeren og hans fæller med ham vil føle sig oppbygget ved at dette med naaleøiet skal staa som et omen over regjeringens arbeide med traktatforhandlingene; men jeg legger til, at den dag de erkjender dette, den dag er en lykkelig dag for Norge, og jo før den kommer desto bedre er det. -

Jeg skal la utenriksministeren være med dette. Jeg vil ikke bruke særlig lang tid. Jeg maa ofre nogen minutter paa den ærede handelsminister, som beskjøftiget sig bl.a. med at

tale om dem der under valgene hadde ført løs tale. Ja, jeg kjender en mand, der reiste som handelsreisende i egne varer opover Nordland ifjor, og den artikkel, som skulde gjøre det bedst, og som han ventet sig mest effekt av og ventet at vinde flest stemmer paa, det var noget som het handelsavtalen med Rusland. Nu tror jeg den ærede handelsminister er fuldt paa det rene med, at det han sa om den, og den basunblaasing han baade selv utførte og lot andre utføre for sig om den, - det var i aller egentligste forstand løs tale. Under debatten om handelsavtalen betegnet den ærede handelsminister sig selv som Kong Salomo i motsætning til Jørgen Hattemaker. Jeg tillot mig i den anledning at ønske ham til lykke, vor nye Salomo, vismanden, med den Sulamit han hadde vundet hos det russiske sovjet. Men jeg tror det skal erkjendes, ogsaa av handelsministeren selv og hans venner, at det første møtes sødme, den varte ikke længe; den er ikke fortsat i et lykkelig og heldbringende samliv siden. Det blev ingen glæde av hin forbindelse, saa man skal være forsigtig med fra det hold at tale om løs tale, - man skal være meget forsigtig med det. Den ærede handelsminister la vegt paa, at foruten resultatet av folkeavstemningen i 1919 hadde vi forbudsloven av september ifjor, og endelig hadde vi de valg som foregik i 1921, altsaa de sidste valg, og de hadde stadfæstet et og det samme: Forbudslinjen i norsk politik. Jeg vil om dette si - jeg kan fatte mig i korthet hvad folkeavstemningen angaar - men jeg vil bare minde om, at det er sagt atter og atter, og det kan ikke motbevises, at grundlaget for folkeavstemningen var dette, at den skulde være en opinionsytring, som var til retledning for statsmagterne; den skulde ikke gi dem noget bindende mandat. Den daværende regjerings socialminister, som hadde forfattet propositionen om forbudsavstemningsloven, uttalte det klart og bestemt her i denne sal. Hans ord vil jeg ikke hefte forsamlingen med at gjenta; de er kjendt over hele landet. Og de mest yderliggaaende forbudsblade hævdet uttrykkelig - som til exempel "den 17de mai" - at blev det flertal for forbudet, vilde det bli statsmagternes sak at gjennomføre forbudet eller vende sig til folket paany, om særlige vanskeligheter kom iveien. Og hr. Gunnar Knudsen, hvis ord i denne forbindelse hadde særlig vegt, uttalte i et interview til en avholdsavis, at han trodde slet ikke vi risikerte nogensomhelst vanskeligheter handelspolitisk ved at vedta forbudet. Det er bakgrunden for folkeavstemningen, og paa den bakgrund maa denne avstemnings resultat bedømmes; det kommer man aldrig fra. Saa fik man forbudsloven. Ja, vi som var medlemmer av Stortinget ifjor, vi kjender forbudslovens historie. Vi kjender dens forberedelse, og vi kjender det grundlag, hvorpaa den blev git. Det var forbudsfolket som forlangte den. Det var paa den lovs utfærdigelse regjeringen blev dannet og konfirmert. Og for at faa flertallet i Stortinget til at gaa med paa den, erklærte regjeringen - det vet vi allesammen - at fik de den lov, skulde de greie traktatforhandlingerne; det kommer man ikke fra, saa dens værdi er ogsaa av tvilsom art, naar den skal kjøres frem her som værende et bindende mandat for det Storting som nu sitter. Den er av tvilsom værdi. Saa kommer vi til valgene. Der vil

man si, at alle de som har stemt med venstre, med socialdemokraterne og med kommunisterne, de har stemt for forbud. Aa, hvilket bedrag! Selv inden venstre, som er det mest avgjort forbudsvenlige parti, er det ikke alle som er avgjorte forbudstilhengere. Vi har blandt venstre en ganske betragtelig del vælgere, som gaar med av loyalitetshensyn. Tar jeg ikke feil, er den ærede handelsminister selv blandt den flok, hvis hjerte ikke tilhører forbudet, men som gaar med av loyalitet, som det kaldes. Og la os saa tænke paa kommunisterne. Vil nogen virkelig for alvor hævde, at det betydelige antal stemmer dette parti har faat, har det faat for forbudets skyld? Det er da ganske andre ideer som der har været de bevægende. Jeg er ikke det ringeste i tvil om, at om forbudsposten hadde været strøket paa kommunisternes program, vilde de ha faat praktisk talt det samme antal stemmer som de nu fik. Det er ganske andre ting, som der har spillet den avgjørende rolle. Og vi ser det jo ogsaa avspeilet i partiets repræsentation her i Stortinget. Hvor mange av dem er det som er avholdsfolk? Det er et meget beskedent antal. Det avspeiler forsaavidt ganske nøiagtig det jeg har sagt. Det er ikke forbudsideaen som der har været det bærende moment, det gaar det ikke an at si. Det er en tilsnigelse, av utfaldet av de valg som foregik ifjor, at ville utlede et bestemt mandat for Stortinget til at holde paa forbudet. Hver enkelt repræsentant faar der ta stilling efter sin overbevisning og veie saken samvittighetsfuldt. Derfor kan det jo godt hände, at der er et flertal i Stortinget, som paa høist forskjellige præmisser vil stemme for forbud, men se - det er en sak for sig. Men man kan ikke av valget utlede et bindende mandat for Stortinget til at gjøre det, det gaar ikke an.

Saa er det al denne tale om at vanskliggjøre regjeringens stilling, opmuntre til motstand mot forbudet utefra. Dersom vi alle var loyale, siges det, dersom de av Stortingets medlemmer som ikke er forbudsfolk, tilsidesatte sin personlige opfatning og stemte imot sin overbevisning og støttet regjeringen og dens forbudsbestræbelser, og tidde om alt det de vet om de vanskeligheter, som forbudspolitikken har ført vort land op i, saa vilde Spanien gi sig, og saa vilde Portugal gi sig. Hvilket barnesnak! Den reneste strudsepolitik! Man tror, at fordi om man tier for sig selv og som strudsen stikker hodet under vingen, saa man ingen fare ser, saa skulde man dermed ha fjernet faren. Vet kanskje ikke folk baade i Spanien og Portugal hvorledes forholdene er hos os, vet de ikke godt om de vanskeligheter som vore næringsveier, fiskerierne først og fremst, har at kjæmpe med? Vet de ikke at vore gamle kunder i fiskevarer i Mellem-Europa er ute av stand til at kjøpe, vet de ikke at dette i endnu høiere grad er tilfældet med Rusland, vet de ikke at vi er avhengig av vore klipfiskmarkeder paa en maate og i en utstrækning som vi aldrig før har været, vet de ikke det? Vi kan lyve for os selv om dette, men for dem kan vi ikke lyve. De vet altsammen saa inderlig godt paa forhaand. Det er den reneste strudsepolitik at forsøke at indbilde sig selv, at man kan holde dette skjult for dem, at man i dette spil kan dække sine kort; det gaar ikke an, de ligger aapne paa bordet for vore medspillere. Den ærede statsminister talte

om, at i Spanien hadde de under toldkrigen med Frankrike, med Italien, med Holland optraadt med saa meget større værdighet, end hans politiske motstandere hadde gjort her i Norge. Hvorav vet statsministeren det? Jeg tillater mig at tro at statsministeren aldeles ikke har fulgt saa nøie med i den spanske presse og i den spanske politik overhovedet, at han kan ha nogen begrundet mening om det. Jeg faar lov til at minde om, at i de hemmelige dokumenter vi har faat, foreligger der vidnesbyrd om, at der har staat anderledes sterke kampe i det portugisiske deputeretkammer, og det for aapne dører, end nogen gang her i Stortinget for stængte dører. De har saamen ikke været ræd for at si fra om vinproduktionens vanskeligheter paa grund av avsetningsforholdene. Man faar her vænne sig til at regne med realiteter og se forholdene i øinene som de er, og indse at det ikke gaar an for os at skjule for utlandet hvordan vore økonomiske forhold er. Det er sagt her idag, jeg tror det var av handelsministeren, at regjeringen var villig til at gi oplysninger; de dokumenter, saakaldte hemmelige dokumenter, som vi har faat, var paa det nærmeste færdig før Stortinget traadte sammen. Det kan meget godt være at saa er tilfældet. Men hvad hjælper det at de var færdige, og hvad hjælper det at vi fik dem, naar de ingen oplysning gir som har nogen værdi? Den ærede repræsentant for Aalesund spurte her for 14 dage siden, hvordan traktatforhandlingerne nu stod, og saa svarte utenriksministeren med at henvise til hemmelige dokumenter, som vi dels hadde faat og dels skulde faa snart, men som ingen oplysning gir om hvordan stillingen er idag. Det ene hefte slutter med september 1920 og det andet med december 1920, men hvordan stillingen er idag gives ingen oplysning om. Det har vi halet med kroker og indirekte ut av utenriksministeren idag. Og resultatet er, som jeg har sagt, dette bedrøvelige, at utsigterne til at faa en for os tjenlig traktat i en overskuelig fremtid paa de vilkaar regjeringen byr, og efter den linje den nu følger, er lik nul. Det vet vi idag. Og jeg slutter med at gjenta spørsmålet: Naar vil regjeringen fortælle det norske folk offentlig hvordan stillingen er? Naar vil den fortælle det, at det ikke er mulig at faa disse traktater, trods den forbudslov den har faat i ryggen paa sig? Naar vil den fortælle at der skal forsagelser og savn og tap og krypen gjennom naaleøiet til for at naa dit? Naar vil den fortælle folket det? Det vilde være av interesse at faa vite det.

W. Konow: Jeg har ikke foranlediget denne debat og utenriksministerens optræden, fordi min komite ikke har behandlet den bevilgning som næringskomiteen indbyr til; men jeg gjorde det, fordi det har en stor betydning for vore næringsveier netop i den stilling hvori vi staar, netop under de sørgelige forhold som vi er under i Norge, da al vor export er saagodt som stanset, og da vi dag for dag ser hvor store underskud vi har i vore budgetter. Da spiller det en viss rolle at fiskerierne ogsaa skal stanses, og at skibsfarten skal lammes, det maa da herrerne forstaa. Men jeg er enig med den sidste ærede taler, hr. Ivarsson i, at vi fik fuldstændig

oplysning om hvorledes regjeringen ser paa disse spørsmål, gjennom utenriksministerens tale; ti den gik ut paa at vi ingen traktater faar, at der ikke er haab om nogen traktater. Han kan læse op saa meget han vil, det forslag han skal sende til den spanske regjering. Netop av det som er skeet i disse dage, da Spanien pludselig opsiges sjøfartstraktaten, netop derav kan man se at det forslag ikke vil faa en bedre mottagelse end de forhandlinger han tidligere har ført. Og det som virker noksaa litet tiltalende paa mig, var det at han i en saa alvorlig ting som denne, hvor det dreier sig om saa store spørsmål for Norges økonomiske liv, kommer med en hel del - ja hvad skal jeg kalde det? - fraser om den idealitet som ligger bak forbudsspørsmålet. En idealitet som begynner med 14 % alkohol; hvad er det for slags idealitet? Tror de ikke at Spanien selv forstaar dette, naar det ser forslag som kommer fra utenriksministeren, at det er en temmelig tvilsom idealitet? Forbudsmennene, de absolutte forbudsmenn, de som har talt her i salen saa høilydt, ja, de kan paaberope sig en viss idealitet. De vil ha forbudet helt, fordi de tror at forbudet virker til en social forbedring for vort folk. Men de som holder paa 14 %, som har gaat over fra 12 til 14 procent, bør ikke tale for meget om sin idealitet, og at den er grunden til at de maa holde paa den politik som de har slaat ind paa. Jeg skal forøvrig ikke dvæle ved dette, men jeg vil likesom hr. Ivarsson fastslaa, at det vi har faat høre, det er den sandhet, at vi ikke opnaar nogen traktat, at det ikke er lykkes dem at faa vore fiskerier igang. For det er dog noget som man maa kunne forstaa av hr. Müllers uttalelser, at klipfiskeeksporten spiller en væsentlig rolle i vore fiskeriers eksport til utlandet, baade fordi den er en væsentlig del av eksporten, og fordi det er den eksport vi har tjent mest paa. Sildefiskeriene er tvilsomme, har alltid været det, har alltid været en tilfældig inntægt, som man ikke kunde regne fast paa. Og saa har vi skibsfarten. Men alt dette skal ofres for et forbud, som er sat igang politiske hensyn og av menn som ikke kan paaberope sig noget ideelt standpunkt. Det er jo bare en eneste eller et par stykker av regjeringens medlemmer som virkelig tilbunds er forbudsmenn, saavidt jeg har forstaaet det.

Men der er en anden uttalelse som jeg vil faa lov til at tale litt om, og det er det som er hævdet av hr. Scheflo og andre herrer, ogsaa utenriksministeren, ogsaa hr. statsraad Mowinckel. Det var dette at bare vi stod sammen alle, bare man hadde en enstemmig vilje bak sig, saa skulde det nok lykkes, saa skulde Spanien nok falde tilfode. Ja, men det visste d'herrer venstremenn og regjeringen i sin tid, og det visste hr. Blehr da han dannet sin regjering, at der staar ikke et enstemmig folk bak ham. Det er netop det som er svakheten ved hele standpunktet, at Norge ikke staar samlet. Og det gjør vi fordi vi ikke er enige i det princip, ikke er enige i den innskranke av den individuelle frihet, som ligger i forbudet. Det er et princip for os, og det faar de da respektere likesaa godt som vi kan respektere deres forbudsstandpunkt. Men vi ser fra vort standpunkt i forbudet ikke nogen forbedring, men en forværring av de moralske

forhold i Norge. Vi ser at drikkfældigheten utbreder sig istedetfor at stanse og begrænses. Det er resultatet hittil, og vi tror ikke paa den forbedring som skal ske ved lovens tvang, ved at tvinge menneskenes personlige frihet tilbake. Det er det som er vort standpunkt. Men det er litet haap om, efter de taler som vi har hørt her iaften, at vi kommer hinanden nærmere ved at tale sammen. Jeg tror aldrig at vi kommer hinanden nærmere, før vi paa næringsveiene og landets økonomiske stilling tydelig ser resultaterne netop av den forbudspolitik som er ført. Da først tror jeg vi kommer nærmere sammen. Men da tør det være temmelig sent, hr. præsident. Som sagt, jeg kan vurdere forbudsmennesenes ideelle standpunkt; men de faar ogsaa vurdere vort ideelle standpunkt. Vi har ogsaa vor opfatning av netop dette forbud, denne forbudspolitik, som fører Norges økonomiske liv til delvis fordærv. For vi staar foran det.

Som jeg sa: vi har paa forrige aars budget og paa indeværende aars budget tilsammen et underskud paa kanske et hundrede millioner kroner. Og det skal ikke bli bedre, naar man stanser fiskeriene, selv om fiskerne faar disse 5 eller 6 millioner. Tror De virkelig, hvis fiskeriene stanser, klipfiskeeksporten stanser, at den skade som derved voldes fiskerne og hele næringslivet paa kysten fra vestlandet like op til det nordligste Norge, vil kunne utbedres, vil kunne erstattes med 6 millioner kroner? Det forundrer mig at man virkelig kan være saa naiv. Man taler om, at vi skulde staa sammen allesammen, ja, det er netop det som er svakheten. Og tror man da ikke at Spanien har fulgt med? Det var da 300,000 mennesker som stemte mot forbud. Ja, hvis de hadde kunnet skjule det tal, hvem der stemte mot, hvormange det var, saa kanske vore motstandere kunde ha sagt til os: I faar sandelig tie stille, for det var en enstemmig avstemning. Men man kan ikke skjule det, og det forstaar hele verden og den spanske utenriksminister ogsaa, at det er ideelle grunde som ligger bak, og det er ikke bare disse politiske grunde for det ene eller for det andet parti. Det er ideelle grunde som ligger bak denne store kamp i Norge, som desværre har saa sørgelige følger for vort næringsliv. Men der er ingen raad med det. De faar kjøre veien tilende. De faar høste det resultat av sin politik som vi alle, vi som staar paa den anden side, med sorg ser vil komme. Og det netop fordi vi ikke staar sammen og ikke kan staa sammen. Vi har respekt for den personlige frihet, vi som hører til høires og de frisindedes partier, og som ikke kan være enig i det, og det vil vi uttale, saa længe vi har talefrihet her i Norge, enten de tror at Spanien ikke forstaar det eller ei. Spanien forstaar det saa inderlig godt; men der er en magt i Spanien som hindrer den spanske utenriksminister i at gi efter, en magt som de herrer dog skulde kunne regne med. Hvem er det som dyrker vinen i Spanien, den hete vin, som er deres fornemmelige produkt av vine? Jo, det er alle smaabrukerne, det er alle bønderne. Det er det flertal, som ogsaa fylder denne sal, av repræsentanter for en næringsvei, det er dem som tvinger den spanske regjering og den portugisiske regjering til at ta hensyn til deres vinproduksjon. Og de kan ikke forstaa at den vin skulde være

farlig. De gaar jo og steller med vinen like fra rankerne begynner at vokse op. Det er deres stadige beskjæftigelse. Og saa kommer der et land langt mot nord, som har stor interesse av at knytte handelsforbindelse med deres land, og siger at den vin vil de ikke ha, den er farlig. Den er farlig for moralen, for sædeligheten og alt. De forstaar det ikke. De synes vi er nogen barbarer, som ikke skjønner at denne vin ikke er farlig, den som de vier saa stor omhu og pleier, like fra den er ganske liten og til den vokser op. Det er saken. Derfor maa der tages hensyn; ikke fordi de vil krænke Norge, ikke fordi de ikke respekterer Norge som et land.

Saa var det litt jeg vilde si om folkeavstemningen. Jeg er enig i hvad høires og frisindedes fører, hr. Halvorsen, har uttalt, at forutsætningen for hvad vegt Storting og regjering skulde lægge paa folkeavstemningen, var det: Fik vi vore traktater iorden? Saken er den, at venstre har alltid staat kjølig likeoverfor folkeavstemningen. Derfor er det saa betegnende hvad hr. Gunnar Knudsen og de øvrige herrer av venstre uttalte under den debat. For mit personlige vedkommende har jeg alltid været mot folkeavstemningen, fordi jeg har holdt paa parlamentarismen og Stortingets avgjørelse av enhver betydelig sak. Jeg vilde saa nødigt at vi skulde forfuske Stortingets magtomraade, og jeg har været som venstre har været. De har været de som vilde hævde, at al magt skulde ligge i denne sal. Derfor er det vi har hat tvil om at folkeavstemningen var den rette løsning av et saant spørsmål, et viktig spørsmål ogsaa for Norges næringsveie og for Norges sociale forhold, - fordi alt ikke kommer frem under en folkeavstemning, fordi det ikke blir avgjort efter moden overveielse, hvor begge parter kan tale for og imot. Vi anser det som idealet av en avgjørelse, at den træffes paa grundlag av en debat. Det er derfor vi holder paa Stortingets avgjørelse, og det er det som ligger i Stortingets beslutning om folkeavstemningen. Det var den forutsætning man fastholdt, og den tror jeg har ligget til grund for en stor del av venstres avstemning under folkeavstemningen. Jeg tror ikke at den betragtning som nu hævdes fra regjeringen om folkeavstemningen, var venstres, deres eget partis forutsætning under avstemningen. De trodde ikke at Stortinget vilde føle sig saa bunden, naar der frembød sig saa store vanskeligheter for vore næringsveie hvis disse traktater ikke skulde kunne bringes iorden. Den betragtning som hr. Halvorsen der har fremført, er ganske rigtig. Jeg vil ogsaa si det samme. Det staar for mig som et bedrag, dette, at man har sløifet denne forutsætning og later som om det ikke eksisterte. Det bringes ut av verden, ut av dokumenterne. Jeg kan indskrænke mig til dette.

Utenriksminister Ræstad frafaldt ordet.

Præsidenten: De følgende talere har indtil 5 minutter.

Olaussen: Hadde der kommet meget sterke henstillinger fra fiskerne, hvori det var blit klarlagt at deres stilling var saa vanskelig, saa prekær, at nu maatte denne traktat komme

istand, saa vilde naturligvis dette ha været et hensyn som denne forsamling hadde maattet overveie meget sterkt; men nu er imidlertid ikke det tilfældet. Fiskerne har ikke selv kommet her; men der er endel repræsentanter tilstede, som siger sig i sterkere grad end nogen anden i denne forsamling at repræsentere fiskernes interesser, og deriblandt ogsaa den store fiskeeksportør Oscar Larsen. Man maa virkelig holde mig undskyldt, naar jeg tillater mig at tvile paa at den interesse er saa alvorlig ment som den tilsynelatende kommer frem her i Stortinget. Jeg for min del godkjender ikke hr. Oscar Larsen eller de andre herrer, som har optraadt her, som repræsentanter for den del av befolkningen, som det her er tale om. Hvis de det hadde været, vilde ganske sikkert deres stilling til arbeiderklassen forøvrig i dette land ha været en ganske anden end den som hittil er kommet frem. Den klasse her i landet, som i første række bærer ansvaret for den stilling landet er kommet op i ellers, med 60 000 arbeidsløse, med et aarlig værditap av mange hundrede millioner kroner, skal ikke komme her og si at de er saa bekymret for endel av den arbeidende klasses interesser, eller er saa bekymret for det nationale værditap, som vi er utsat for paa grund av denne traktathistorien. Jeg vil ogsaa faa lov at si, at slik som spørsmålet for øieblikket ligger an, er jeg ganske enig med min kollega hr. Scheflo i hans betragtning om det, rent nationalt set. Jeg for min del har aldrig skrytt av at være saa forførdelig 17de mai-begeistret - ingenlunde; men jeg vil si, at jeg vilde føle det som en skam, i tilfælde det skulde lykkes for den terrorregjering, som for øieblikket er tilstede i Spanien, at paatvinge vort land sin vilje i dette spørsmaal. Vi vil helst faa lov til at bestemme over det selv, hvad vi vil drikke, og hvorledes vi forøvrig vil stille det her, uten at den spanske hvite terrorregjering skal ha nogen avgjørende indflydelse over det. Forsaavidt er jeg enig med hr. Scheflo i, at det vilde være en national skam, hvis man viste nogen undfaldenhet her. Og jeg vil faa lov til at si, at naar høire i denne sal er saa snar til at gi efter i en sak som ikke har større omfang end denne, hvorledes vilde da høire stille sig, hvis det sat med magten og vi kom op i langt farligere situationer end den, som her er tilstede. Det er der virkelig grund til at spørre om. Og det ser ut, som arbeiderpartiet, kommunisterne nu kommer til at repræsentere de nationale interesser, som høire hittil har sagt sig praktisk talt at være enerepræsentanten for.

Oscar Larsen frafaldt ordet.

Foshaug: Den uttalelse, som hr. Halvorsen, den nuværende præsident, fremkom med, gjorde, at jeg forlangte ordet, for han talte nu om, at det var om at gjøre for os at finde et nyt grundlag, og at vi ikke kan undvære traktaterne. Men han hadde et andet syn paa det dengang han avgav sin erklæring i Storting, da han tiltraadte som regjeringschef. Da sa han blandt andet, at "vore sjøfarts- og handelstraktater er opsagt, og det er nødvendig, at der snarest mulig gaaes til forhandling om avsluttelse av nye. Forhandlingerne vil bli

ført paa det ved folkeavstemningen skapte grundlag". Det var statsministerens syn paa det dengang. Nu er han kommet dit, at han gir det paa baaten, og han ræsonnerer vel antagelig som hin svenske parlamentariker gjorde, da han blev forelagt sine egne uttalelser, at "inte kan jag göra för, att jag med hvarje dag blir klokare". Jeg synes forresten, at al denne tale om at folkeavstemningen skal vi ikke ta noget hensyn til, hører intetsteds hjemme; for de uttalelser, som kom dengang baade fra hr. Halvorsen og andre, gik alle i samme retning, at det kan ikke falde Stortinget ind at sætte sig ut over en klar og grei folkeuttalelse som den vi hadde faat. Nu taler man, som om hele landet gaar sin undergang imøte, hvis vi ikke faar traktater med Spanien og Portugal. Det sier hr. Oscar Larsen, og det sier repræsentanten fra Kristiansund. Det er da interessant at se paa, hvordan vor handelsbalance for alt som vedrører fiskeribedriften, al slags fiskeribedrift, har staat i de siste aar. Jeg har her en statistikk fra 1914 og til 1917 og 1918, og det er ganske interessante tal, naar man tar den for sig. Jeg mener, vi gjør ret i at gjøre det. Her er alle fiskesorter sammenlagt, baade laks, kveite, klipfisk, tørfisk, saltfisk, ansjos, hummer og medicintran og alle biprodukter, som vi faar av fiskeribedriften. Det viser sig her, at vi alt i alt har utført i 1914 til Sverige 39087 tons, til Danmark 17033, til Rusland 77683, til Tyskland 116500, til Storbritannien og Irland 51774, til Frankrig 4008, til Portugal 16001 og til Spanien 20059 tons. I 1915 har vi utført til Sverige 64388 tons, til Danmark 23411 og til Rusland 12397 tons. Hvis vi gjennemgaar statistiken for alle disse aar, viser det sig, at vor utførsel samlet av alle fiskeriprodukter veier forholdsvis litet for de to land sammenlignet med alt det øvrige, naar man legger det hele sammen. Da at føre det ræsonnement, at det er undergangen for os, hvis vi ikke kan faa traktater straks uanset folkeopfatningen, det mener jeg er uriktig. Vi faar vel gjøre her, som vi har gjort enkelte gange før, naar vi har staat overfor store og vanskelige avgjørelser, at vi først og fremst tar det hensyn, som det store flertal av det norske folk mener er riktig. Jeg kan respektere et standpunkt som det hr. Konow repræsenterer, at man holder paa den personlige frihet; men da faar han ogsaa respektere det standpunkt, som vi hævder, at vi vil ha forbud, at vi vil ha brændevinstrafiken væk. Tror man, at vi opnaar en saa langt bedre stilling for den arbeidende klasse her i Norge ved at ophæve forbudet, ved at gi brændevins- og vintrafiken fri og saa gi adgang til at sælge fisk? Jeg ser tiden er omme. Hvis jeg hadde hat længere tid, vilde jeg ha kommet ind paa en del av de utgiftsposter, som vi har ved brændevinstrafiken. Jeg tror det var nødvendig at ha det med.

Madsen: Naar jeg har stemt for, at denne sak behandles for lukkede døre, er det ikke av kjærlighet til de lukkede døre; men det er, fordi jeg er kommet til den overbevisning, at der er endel av høires repræsentanter, som lider av traktatvanskeligheter, som baade i tide og utide diskuterer traktater og forbudsspørsmaal, og som, naar disse saker diskuterer, ofte uttaler sig paa en slik maate, at det er

skadelig for landets og det arbeidende folks interesser. Og for at undgaa dette, for at undgaa, at enkelte av høires representanters uttalelser skulde skade regjeringen, skade landet i dets forhandlingssituation med Spanien og Portugal, var det, at jeg stemte for, at saken skulde behandles for lukkede døre. Det er naturligvis ikke alle høires representanter, der her er tale om; det er ikke riktig at skjære alle over en kam. Jeg har gjort den erfaring, at endel av dem er meget pyntelige og høflige folk. Jeg adresserer min kompliment især til dem, som ikke uttaler sig i disse spørsmåal. Nu, med hensyn til denne sak uttalte den ærede utenriksminister, at der ikke var den ringeste skygge av tvil om hans vei i denne elementære sak. Og efter utenriksministerens erklæring, efter hans uttalelse her, synes jeg, at det vidner paa sæt og vis om begrepsforvirring, naar præsident Halvorsen taler om uklarhet. Rigtignok kan man si, at situationen er vanskelig; situationen er jo den, at Norge gjerne vil sælge sin fisk ogsaa til Spanien og Portugal, og at omvendt Spanien og Portugal vil sælge sin vin til os. Det er i virkeligheten interesse, som staar mot interesse, og ret som staar mot ret; vor ret staar mot Spaniens like gode ret. Og i en slik situation er det, som Karl Marx uttalte: "Naar ret staar mot ret, er det magten, som gjør utslaget". Og magten - hvad vil det si i denne situation? Det vil ikke mindst si den samlede, enige vilje, som staar bak det norske arbeidende folks interesser i denne sak. Nu kan man paaberope sig, at uenigheten, mangelen paa fælles vilje, ligger uttrykt i selve folkeavstemningen. Men efter folkeavstemningen, efter Stortingets beslutninger tidligere, har man jo hat en linje, en platform, for sit arbeide, og da burde de, som sitter inde med landets ledelse, landets presse, ogsaa staa solidarisk om dette. Men det er fra ledende hold, der er vist illojalitet over Norges interesser; vi er blit svækket i vor vilje og vor magtstilling, og derved lider i virkeligheten vore interesser. Men selv om situationen er vanskelig, og det kan siges at være uklart, hvad der vil bli det endelige resultat, saa er det i og for sig ikke nogen grund til at bebreide regjeringen noget. Om himmelen for eksempel er uklar, er det ingen, som laster meteorologerne av den grund, likesaalitt som nogen vil skryte av en venstreregjering, fordi om himmelen tilfældigvis viser sig at være skyfri. Saaledes er det ogsaa i denne sak; situationen kan være vanskelig og uklar; men jeg synes, regjeringens linje er ganske klar. Men hvordan er nu høires linjer, er de klare nok? Jeg synes, de er endda mere uklare end nogen av de andres, naar det gjælder dette spørsmåal. Hvordan vil egentlig høire løse traktatvanskelighetene uten national selvopgivelse, som til syvende og sidst vil skade alle vore økonomiske interesser, vil skade det arbeidende folks interesser, vil skade vor sociale politik paa mange omraader? Det er det, som er spørsmålet. Her har man i virkeligheten intet hørt uten svævende talemaater, som gaar ut paa, at naar bare vi - høire - kommer til, saa skal der bli andre boller. Jeg har absolut ingen tillid til, at høire vil vise sig at kunne løse vanskelighetene paa en for landet, for det arbeidende folk mere tilfredsstillende maate. Jeg skal

tilslut faa lov til at citere en uttalelse, som faldt fra hr. Oscar Larsen; det var en uttalelse, som var ganske god. Han sa, at det var nødvendig at komme til en rimelig overenskomst med de lande, som man lever sammen med. Det er det, vi skulde være enige om alle sammen, og jeg vil be høires repræsentanter være klar over, at naar man for eksempel kommer ind paa spørsmålet vor stilling til Rusland, er det ogsaa der nødvendig at komme til en rimelig ordning.

Præsidenten: Tiden er omme. De følgende talere har indtil 2 minutter.

Blakstad: Det er vist ingen her i denne sal, som nu længer er i tvil om, at vi ikke kan opnaa traktater paa mandatets grundlag. Man kan da fristes til at si, som Tordenskjold engang sa: "Tiden er omme; hvad nøler I efter". Jeg mener, at regjeringens pligt nu simpelthen er den i et offentlig møte at erklære, at traktater paa grundlag av mandatet kan vi ikke faa; hvad skal vi saa siden gjøre? Det pligter regjeringen at meddele Stortinget.

Bugge: Den indstilling, som er fremlagt, er efter min mening slet ikke helt tiltalende, idet den først og fremst legger an paa ---

Præsidenten: Præsidenten henstiller til repræsentanten ikke at tale om indstillingen før imorgen; da kommer indstillingen til behandling for aapne døre.

Bugge: Kan egentlig alt skrives paa forbudets konto i denne sak? Jeg tror ikke det. Likesaa vist som der for krigens konto maa ske en ompostering paa for eksempel den samvittighetsløse spekulationskonto og paa løgnens konto, saa maa der ogsaa paa denne konto foregaa en ompostering. Hvordan har fiskeeksportørerne optraadt? Har de løst de opgaver som de retmæssig hadde ansvaret for? Har de kunnet byde frem paa verdensmarkedet fisk som, sidestillet med vore konkurrenters paa fiskeriernes omraade, var saadan, at forbrukerne kunde si: Det er en norsk vare, den vil vi ha! Jeg tror ikke eksportørerne har løst den oppgave. Muligens paa lakseeksportens omraade, denne fiskesort, som væsentlig forbrukes av utlandets høiere kredse. Dér har vistnok eksportørerne i ganske vid utstrækning løst sin oppgave, men ikke for den vares vedkommende, som skal leveres til det almindelige forbrukende folk. Fiskerne derimot, straks der gaves dem anledning til at revolutionere hele sin bedrift, slik at de kunde kaste ganske andre kvanta op paa land, de grep øieblikkelig anledningen, de gik igang med at skaffe Norge en fiskerflaate, som man nu kan være stolt av. -

Præsidenten: Tiden er omme.

Bugge: Jeg skal da faa tegne mig igjen. Kan jeg faa læse op min konklusjon?

Lorents Hansen: Det blir ikke meget man faar sagt paa to minutter. Men jeg syntes ikke jeg vilde tie helt, naar jeg staar her i salen som repræsentant for en fiskerbefolkning. I likhet med repræsentanten fra Kristiansund, hr. Müller, har jeg en vælgerbefolkning bak mig paa mellem 4 000 og 5 000 mand, og de har - sikkert nok - sendt mig hit for at løse forskjellige opgaver og fremme de forskjellige krav. Et av de krav de har bedt mig at jeg skulde gjøre mit for at fremme, var ogsaa kravet om en løsning av traktatspørsmålet. Men jeg vil ha sagt det, at min opfatning og de folks opfatning, som har sendt mig hit, gaar ikke i den retning, som høires talere her idag har git uttryk for. Vi vil gjerne ha traktater, vi er interessert i at faa traktater, men vi vil ikke kjøpe traktater med Spanien og Portugal for enhver pris. Prisen kan bli saa høi, at den byder os imot. Den vil bli for høi for folk med nationalt sind. Fiskerbefolkningen langs hele vor kyst har i lange tider gjennomgaat forskjellige trængselsperioder. Det er ikke værre nu, end det har været saa mange gange før for vor befolkning. Hr. Müller nævnte, at i 1912 gav vore fiskerier et utbytte av 103 millioner kroner - jeg tror han sa 103 millioner. Men jeg kan fortælle hr. Müller, at i 1912 var der et rikt Finmarksfiske. Fiskerne i Finmarken fisket saa meget, som de ikke har gjort noget aar siden. Men de kom hjem igjen med et utbytte saa elendig, som de sjelden har gjort. De maatte sælge sin fisk ned til 3 øre pr. kg. i Finmarken. Der tjentes store kapitaler i 1912. Men hvem var det, som hadde utbyttet av det? Jo, det var eksportørerne. -

Præsidenten: Tiden er omme.

Alvestad: Jeg beklager, at repræsentanten fra Kristiansund har misforstaat mig derhen, at jeg skulde ha uttalt mig i den retning, at klipfiskeeksporten ikke hadde nogen særlig betydning. Nei, jeg forstaar meget vel og kanskje likesaa meget som mine medrepræsentanter fra den samme kreds, hvilken betydning klipfisken og klipfiskeeksporten har for vort land. Men naar der tales om, at der i 1912 utførtes fiskevarer for 103 millioner, saa vil jeg bare peke paa, at det jeg sa første gang jeg hadde ordet, det var ikke, at klipfisken ikke spillet nogen rolle, men jeg sa, at det ikke var den eneste levevei eller det eneste levebrød vore fiskere hadde, og handelsstatistikken for det aar, som hr. Müller nævnte, da værdien av vor samlede fiskeutførsel var 103 millioner, den fortæller, at i samme aar utførte vi til Spanien og Portugal for 16 millioner av fiskeprodukter, altsaa kun ca. sjettedparten av den samlede værdi av landets fiskeutførsel. Der er talt om valgene, og det kunde være fristende at komme ind paa det, men tiden tillater det ikke. Jeg vil bare, naar der pekes paa valgene i Nordland, peke paa valgene i Møre, og da vet ogsaa hr. Müller, repræsentanten fra Kristiansund, at det var ikke hans anti-forbudspolitik, som sendte ham ind paa tinget, men det var andre forhold, som spillet ind. Det var hensynet til, at Kristiansund skulde faa sin repræsentant.

Wrangell: Tiden er saa knap, at det er ikke meget man kan faa sagt i den tid. Men jeg vil faa lov til at sætte fingeren paa det spørsmål, som den ærede utenriksminister stillet: Kan vi av økonomiske grunde opretholde vort standpunkt? Han besvarte det med, at han mente vi kunde gjøre det. Ja, det skulde glæde mig, om saa var tilfældet. Men jeg tror, at utenriksministeren her vil bli skuffet. Jeg tror at kunne si, at han da ikke kjender vort lands virkelige stilling. Vor skibsfart, vore fiskerier, vor industri, kort sagt alt sammen ligger nede. Og saa skal vi ovenpaa det for at holde vore fiskerier igang, betale et ganske betragtelig beløp.

Og faar vi ikke - som komiteen har uttalt - traktaterne i orden, saa vil det nok vise sig, at det blir en noksaa tung byrde for den norske statskasse, og man maa kunne forstaa, at i længden kan det ikke gaa paa den maate. Det gaar ikke at drive vore næringsveie med statstilskud, og heller ikke kan vi leve av nødsarbeide!

Saa var det en anden ting, jeg gjerne vilde sætte fingeren paa med det samme, og det er de mange uttalelser, som er faldt med kritik over de talere, som av og til har kommet til at si ting, som andre mener kan være til skade for de forskjellige forhandlinger. Jeg vil imidlertid faa lov til at spørge: Skal virkelig det norske Storting knebles? Og skal pressen i vort land knebles, saa det ikke skal være enhvers ret og - jeg vil si - pligt at uttale, hvad man mener er ret og rigtig i de forskjellige spørsmål? Jeg mener ikke, at man skal uttale ting, som kan være til skade for de forskjellige forhandlinger; men naar man gir nøgterne opplysninger, som disse lande bedre end nogen anden kjender til, da mener jeg, at man skal være fri for den slags kritik.

Markhus: Representanten fraa Kristiansund sa noko i dette ordskiftet, som eg for min del ikkje trur høyrer til det ein kann rekna for - ja kva ord skal ein bruka? - so nøktern tale som ynskjeleg kunde vera. Han sa at forbudspolitikken har gjort tusener, for ikkje at segja titusener - arbeidslause. Eg trur det skal vera vondt aa dokumentera det. Det stemmer heller ikkje med dei opplysningar eg har fraa Spania, at den noverande spanske regjering - slik som hr. Konow sa - skulde vera maalsmann serleg for smaafolket i Spania. Eg trur heller ikkje det er so.

Til slut vil eg ha sagt, at naar herr Konow talar um, at det som gjer oss veike i dette spursmaalet er, at me ikkje er og ikkje kann vera samde her, so meiner eg det er eit feilsyn. Det er ikkje so faarlegt um me er usamde i dette indre spursmaalet - det er ikkje eit einigt folk i sjølve det indre spursmaalet me treng - men det er eit loyalt folk, naar fyrst folkeviljen har synt seg og vegen er vald. Det er det regjeringi treng bakum seg i desse tingingane. - Eg vil ogso faa lov aa segja at naar det vert klaga yver at me har teke upp strid paa tvo frontar - med Spania og Portugal - so er ikkje det aa rekna for tvo frontar, det er ein front. Men det som gjer oss veike er, at me diverre har ein front innyver ogso naar det gjeld sjølve tingingsspursmaalet.

Mjøen: Der er av utenriksministeren lagt frem en note, som er sendt Spanien; men der har i debatten idag været svært litet talt om denne note og om den har faat tilslutning fra de andre partier her i salen. Underhaanden kan man høre, at høre siger, at kan vi bare faa traktater, vel, saa vil vi være med - og høre har jo ogsaa i sin tid været inde paa kontingentlinjen. Den kontingent, som er foreslaat av utenriksministeren i hans note her, er 300 000 liter. Vi vil selvfølgelig senere faa debat for aapne døre, og det er fremholdt her av handelsministeren, at det vilde være meget betydningsfuldt, at Stortinget kunde staa enstemmig, bak noten. Jeg tillater mig at spørge høre: Vil høre ta paa sig det ansvar, at der siden i vort folk vil bli sagt: Naar vi ikke rak frem i vor traktatpolitikk, saa var det, fordi folket var splittet, det var, fordi den halve del av nationalforsamlingen motarbeidet det? Det vil bli sagt. Den maate høre kan undgaa dette paa, er ved aapent at erklære: Kan vi bare faa traktater, nuvel saa staa der et enstemmig Storting bak. Og regjeringen kan da handle paa et sterkere grundlag. Det synes jeg, at høre og frisindede venstre bør bringe paa det rene til den tid, vi kommer til at ta denne sak for aapne døre.

Bugge: Med kapitalens evner til internationalt samarbeide ligger det snublende nær at anta, at det heller ikke paa dette omraade ligger utenfor muligheternes grænse, at der er samvirkende interesser, som ogsaa har spillet ind.

Der er ikke noget "enten-eller". Siden tiden er saa knap faar jeg tale bent ut - det heter ikke "enten drik eller sult"; men der er et "baade-og". I 1905 forlangtes der respekt for ja-ordet. Baade skal ja-ordet nu ydes fuld honnør og der skal drages omsorg for, at eksportørernes uløste opgaver realiseres. Paa det grundlag og under hensyntagen til producenternes (fiskernes) og forbrukernes interesser i alle vedkommende lande, saavidt det lar sig gjøre for den nuværende regjering, samt ved at søke nye markeder maa regjeringens fortsatte arbeide ske.

Præsidenten: Ingen flere har nu begjæret ordet og debatten er avsluttet.

Præsidenten finder, at debatten ikke bør offentliggjøres, men at der bør utsendes et kommuniké om traktatforhandlingernes nuværende stilling, som utarbeides av regjering og præsidentskap i forening. Præsidenten stiller forslag om dette.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Protokollen oplæstes derpaa uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 21.45.